Britanijos LIETUVIS

EUROPOS LIETUVIŲ SAVAITRAŠTIS

NR. 34 (313) LONDONAS 1953 RUGPIUTIS 27 VII METAI

Pro Memoria

Šių metų liepos mėn. 14 d., amžiaus ir rūpesčių palaužtas, Kopenhagoje mirė Lietuvos generalinis konsulas Danijai Bjarne Nielsen. Tyliai ir raimai, be ligos ir skausmų, užmigo jis, palikdamas tuščią ir neužpildomą vietą mūsų tarpe. Bjarne Nielsen sulaukė 77 metų amžiaus.

Žinia apie generalinio konsulo mirtį paliks skaudžią žaizdą visiems, kuriems vienu ar kitu būdu teko su juo susidurti ir jį pažinti kaip tikrai malonų ir nuoširdų vyrą. Bjarne Nielsen mokėjo suprasti kiekvieno

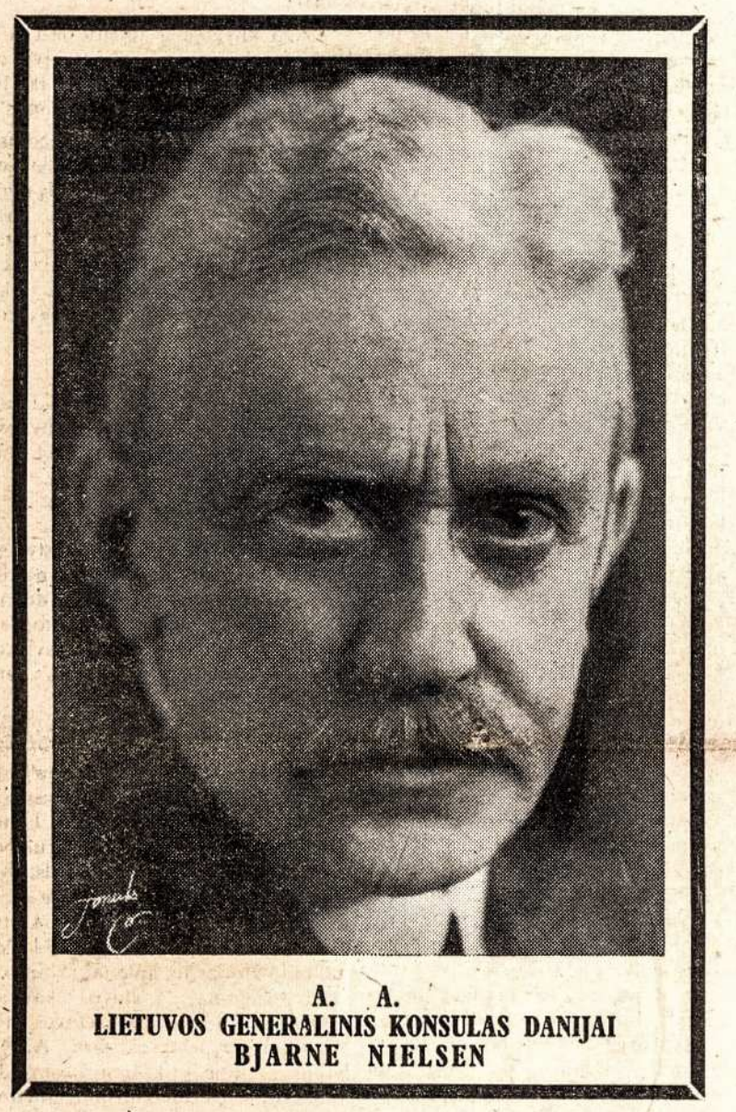

A. A.
LIETUVOS GENERALINIS KONSULAS DANIJAI
BJARNE NIELSEN

vargus ir rūpesčius ir kiek galimybės ir jėgos leido stengėsi visiems padėti. Jis sugebėjo savo švelniu būdu, kuklumu ir nuoširdumu, laimėti kiekvieną širdį; daugelis patikimų ir atsakingų pareigų metų bėgyje buvo kraunama ant jo pečių, nors jis jų nejieškojo ir prie jų nesiveržė.

1932 metais Bjarne Nielsen buvo paskirtas generaliniu konsulu Danijai. Ir čia jis nebus pžmirštas visų tų lietuvių, kurie dar prieš antrąjį pasaulinį karą lankėsi Danijoje ar kaip valdžios, meno ar augštųjų mokslų atstovai, prekybos ir žemės ūkio studijoms, turistai ar pirkliai. Visiems šiems žmonėms jo namų durys visada buvo atviros ir kiekvienam Bjarne Nielsen buvo nuoširdus ir patikimas draugas. Jie žinojo, kad jų problemos jam nebuvo svetimos ir lankymasis Lietuvos Konsulate, Havnegade (Uosto gatvė) niekados nebuvo bergždžias.

Po paskyrimo generalinio konsulo pareigoms jis nuvyko Lietuvon, kad galėtų pagrindinai pažinti tą šalį, kurią jam teko atstovauti. Jis buvo priimtas audiencijon pas prezidentą Smetoną, aplankė ministerijas, apžiūrėjo Klaipėdos uosto įrengimus, pažino lietuvių gyvenimo būdą, gyvą norą ir veržlumą atstatydinti Lietuvą, kuri po daugelio metų vergijos buvo nualinta. Jo paties žodžiais tariant: „Lietuvos įvairumas, gamtos grožis, darbštūs, malonūs ir taurūs žmonės suteikė man tiek džiaugsmo, kad aš negalėjau jų nepamilti". 1935 metais jis lankėsi Lietuvoje kartu su visa šeima, kad ir ji galėtų Lietuvą pažinti.

Savo darbu Bjarne Nielsen stengėsi įvairiais būdais jungti artimus ryšius tarp Danijos ir Lietuvos ir jo darbas davė nepaprastai gerų rezultatų tiek kultūrinėje, tiek ir komercinėje srityje. Jis apjungė visus, kurie turėjo ryšių su Lietuva „Danų — Lietuvių Draugijon", kuri gražiai pajėgė pagarsinti Lietuvos vardą ir jį pastatyti garbingoje ir respektuojamoje plotmėje.

Už visą taip didelį Lietuvai atliktą darbą, Bjarne Nielsen buvo apdovanotas Gedimino ordinu.

1939—1940 metų įvykiai visą jo kūrybinį darbą sustabdė. Lietuvos likimas ir konsulato uždarymas Bjarne Nielsenui buvo toks skaudus smūgis, kuris, tik mums, lietuviams, tegali būti suprantamas. Dažnai bešnekučiuojant su juo tekdavo matyti ašarą nuriedant jo skruostais.

1945 metais, antrajam pasauliniam karui pasibaigus, Bjarne Nielsen metėsi visomis jėgomis lietuviams pagalbon. Jis, turėdamas ryšių danų valdžios įstaigose, stengėsi gerinti lietuvių tremtinių būklę Danijoje, gyvai domėjosi visų lietuvių kultūriniu ir politiniu veikimu ir buvo dažnas svečias įvairiuose parengimuose. Pairus sveikatai, negalėdamas pats asmeniškai dalyvauti jis raštiškai palaikė ryšius su Danijos Lietuvių Bendruomenės Krašto Valdyba ir lietuviais, dažnai suteikdamas moralinės ir materialinės paramos.

Atsisveikinant su Bjarne Nielsen, prie karsto žodį tarė senas Lietuvos ir lietuvių bičiulis ir prietelius, generalinio konsulo asmeniškas draugas, provst Mogens Strunge. Savo kalboje jis nupasakojo visus Bjarne Nielsen nuveiktus darbus ir nuopelnus, meilę ir prisirišimą Lietuvai ir visam, kas yra lietuviška.

Tarp daugelio vainikų ir gėlių pašarvuotas generalinis konsulas. Jo karstą puošė Gedimino ordinas, o karsto papėdėje — Danijoje gyvenančių lietuvių tremtinių vainikas, papuoštas trispalvėmis ir kaspinu su įrašu:

„Ilsėkis viešpatyje
Danijos Lietuviai"

STREIKUOJA BRITU ATOMINIU IMONIU ELEKTROTECHNIKAI

Britų elektrotechnikai, kurių profesinės sąjungos gen. sekretoriumi yra komunistas Walter Stevens, sustreikavo. Dėl tos priežasties sustojo darbai atominės energijos įmonėse, į kurias buvo priimami darbininkai, atidžiai prieš tai išskrininguoti per antikomunistinį rėtį. Ryšium su šiuo streiku, visoje eilėje ginklų pramonės įmonėse taip pat sustojusi gamyba.

KODEL NEVYKSTA SUSITARTI?

VLIK'O PIRMININKO PASIKALBĖJIMAS SU ELTOS ATSTOVU

Mūsų visuomenė gyvai domisi, kodėl š.m. birželio 18 - 24 dd. VLIKo ir jo Vykd. Tarybos pirmininkams nepasisekė susitarti su min. Lozoraičiu dėl Lietuvos atstovų skyrimo prie kitų valstybių valdžių. Ir „Nepriklausomos Lietuvos" redaktorius p. Kardelis, kaip tenka išgirsti, kreipėsi tuo pačiu klausimu į VLIKo pirmininką, pabrėždamas, kad min. Lozoraitis tuo klausimu jau pasisakęs. ELTOS atstovas, aplankęs p. Krupavičių, pateikė jam žemiau dedamus klausimus ir gavo tokius atsakymus:

1. *Ar mėginta atstovų skyrimo klausimas spręsti anksčiau?*

Tas klausimas iškilo tada, kai kilo visas santykių klausimas su min. Lozoraičiu. Pirmiausia su juo susidūrėme 1946 m. Berno konferencijoj. Šis klausimas po preliminarinių diskusijų buvo išspręstas patiės min. Lozoraičio rašytu VLIKo Pirmininkui laišku. Jame jis pareiškė, kad jo, kaip Diplomatijos Šefo, kompetencijai priklauso diplomatinių bei konsularinių misijų personalo, išskyrus jų šefus, skyrimas, pasiuntinybių turto bei archyvų ir pasų išdavimo priežiūra. VLIKas su jo pasiūlymu sutiko, nes min. Lozoraitis į tų misijų šefų skyrimą savo pretenzijų nepareiškė. Toj pačioj konferencijoj buvo padarytas nutarimas, netiesioginiai misijų šefų skyrimo klausimą sprendžiantis, būtent — „užsienio politikai vadovauti (URT) pakviestas min. Lozoraitis. Ligi jis galės atvykti, jo pareigas eis kitas jo pasirinktas to organo (VT) narys". Min. Lozoraičiui vadovaujant Užsienio reikalų Tarnybai, labai lengvai būtų sprendžiamas ir misijų šefų skyrimo klausimas, nes tas darbas eitų per jo vadovaujamą įstaigą.

Šis opusis atstovų skyrimo klausimas buvo tam tikra prasme palengvintas spręsti ir II Reutlingeno susitarimo pp. a ir b, kurie taip skamba: „a. Lietuvos Diplomatijos Šefas ir VLIKo Pirmininkas rinksis ir bendrai svarstys visus politinės bei diplomatinės veiklos klausimus, liečiančius Lietuvos išlaisvinimą bei demokratinės Lietuvos valstybės atkūrimą. b. Kalbamuose pasitarimuose pasiektas bendras VLIKo Pirmininko ir Diplomatijos Šefo nusistatymas bus perduodamas Lietuvos diplomatinėms ir konsularinėms atstovybėms per Diplomatijos Šefą.

Negalint kur veikti diplomatiniais kanalais ar per diplomatus, kalbamas nusistatymas bus perduodamas VLIKo Tarnyboms ar kitu sutartu būdu.

VT Pirmininkas, diskutuodamas su min. Lozoraičiu atstovų skyrimo klausimą, pasirėmė II Reutlingeno susitarimu šiais žodžiais: „Labai svarbus dalykas Reutlingeno susitarimas. Ten nustatytas VLIKo ir Šefo bendradarbiavimo būdas. Tai pagrindas. Man neaišku, kodėl Jūs išskyrėt atstovų skyrimo klausimą iš to susitarimo"...

2. *Jei yra tokių susitarimų, tai ko dėl konkrečiai atstovo Bonai reikalu nesusitariama?*

Todėl, kad tie susitarimai buvo, bet, deja, dabar jų nebėr. Tai gražioji praeitis. Ypatingai gražūs Berno konferencijos laikai, kur viena mintis ir vienas siekimas gaivino ir VLIKą ir diplomatus. Visos konferencijos rezoliucijos buvo priimtos vienbalsiai. Kaikurie labai opūs klausimai buvo suredaguoti min. Lozoraičio, kaip pvz. — sudaryti VT, kuri vykdytų vyriausybės funkcijas, pagal 1922 metų konstitucijos dvasią. Konferencijos pabaigoje savo kalbose ir VLIKo Pirmininkas ir min. Lozoraitis pareiškė tuo savo džiaugsmo ir pasitenkinimo. Bet, deja, tas vieningumas ir tas džiaugsmas truko trumpai. Min. Lozoraitis 1947. II. 7 raštu atsisakė iš VT narių ir nuo vadovavimo užsienio politikai joje. Paryžiaus konferencijoj traukimasis nuo Berno konferencijos dvasios pasirodė dar didesnis, nors komunikate ir buvo pažymėta, kad tolimesnis bendradarbiavimas eina Berno konferencijos dvasia, bet praktikoje vienybės nepavyko atstatyti, nors VLIKas čia dėjo visas savo pastangas. Pirmame Romos pasitarime 1950 m. birželio mėn. min. Lozoraitis pareiškė, kad Berno susitarimai esą „atgyvenusi filosofija" ir jie negalį būti dedami mūsų santykių pagrindan.

3. *O kaip gi VLIKas elgiasi šioj srity?*

VLIKas laikosi min. Lozoraičio Berno konferencijos metu jo paties pasiūlytos kompetencijos, kurią nurodė VLIKo Pirmininkui rašytame laiške. Ten misijų šefo skyrimo sąlygos nesirezidavo. Tai buvo palikta spręsti sutartinai abiem veiksniams. To dėsnio VLIKas laikosi ligi šiol, nors ir buvo daręs visoje eilėj valstybių diplomatinių santykių atnaujinimo žygių. VLIKo buvo pasiųstas į Švediją, Norvegiją ir į Daniją a.a. Jurgis Savickis. Vysk. V. Brizgys VLIKo prašomas aplankė Ispaniją, Portugaliją ir Venecuelą ir visur gavo pažadą priimti tos ar kitos rūšies diplomatinį ryšininką. Tuometinis VT Pirmininkas V. Sidzikauskas 1949 m. atsilankęs Kanadoje išrūpino pažadą priimti mūsų konsulą į mirusio garbės konsulo vietą. Italijoj kun. Mincevičius savo iniciatyva buvo išrūpinęs sutikimą priimtį mūsų ryšininką ir paprašė VLIKą tą ryšininką paskirti. 1951 m. Bona sutiko priimti tokį pat ryšininką. Žodžiu, VLIKas turėjo daug galimybių savo atstovus skirti, bet ligi šiol to nedarė be susitarimo su min. Lozoraičiu. O to rezultate — tos vietos ir dabar tuščios.

Iš kelių kraštų kreiptasi į VLIKą prašant parūpinti kokį atstovą jų gyvenamame krašte. Ir šiais atvejais VLIKas pasielgė kaip minėta pirmiau. Štai vienas charakteringas pavyzdys. Lietuvių Draugijos Švedijoj Centro Valdyba, išvykstant min. Gyliui iš Švedijos, prašė VLIKą ne palikti krašto be atstovybės.

Į tai VLIKas atsakė, kad „atstovų skyrimą ir jų pareigų perdavimą VLIKas spręs tiek apskritai, tiek šiuo konkrečiu atveju susisiekęs su Lietuvos pasiuntiniais (1949.XII.5). Tos pačios Draugijos pranešimu min. Lozoraitis tą klausimą išspręs dė vienas 1949 m. spalio 12 d., pavesdamas Lietuvos atstovo Švedijoj pareigas V. L. Žilinskui (1949.XI. 24). Dėl tokių skyrimų min. Lozoraitis netik nesitarė su VLIKu, bet net ar visai nieko nepranešė (Kolumbija — Sirutis), ar pranešė tik bendra pro memorija (Šveicarija — Gerutis), ar ant savo vizitinės kortelės kelis žodžius pabrėžęs (Švedija — Žilinskas).

4. *Ar yra kokie nuostatai atstovams skirti?*

Normaliais laikais tuos nuostatus skelbė įstatymai. Nenormaliais laikais, kai nėra įstatymų nuostatų jiems skirti institucijų, vadovaujamasi įstatymų dvasia ar analogija. Esamas spragas turi papildyti susitarimai tarp pretenduojančių į atstovų skyrimo teisę.

VLIKo Pirmininkas Romos pasitarimuose taip grindė savo tezę: „Diplomatinius atstovus skiria tautos atstovybės nurodytos institucijos, — pas mus Lietuvoj Užsienio Reikalų Ministerija ir Prezidentas. Atstovai atstovų niekad neskyrė ir neskiria. VLIKas yra tautos atstovybė, tiesa, ne taip sudaryta kaip normaliais laikais. Nenormalūs laikai verčia VLIKą ir nenormalius santykius nustatyti su diplomatais — leisti jiems lygiomis teisėmis su VLIKu dalyvauti atstovų skyrime. Tas nuolaidas VLIKas daro vaduodamasis ne kuo kitu, tik Lietuvos reikalu. Tai VLIKo svarbus kompromisas, kokių min. Lozoraitis nie kur nerodė. Pagaliau, jei visus tuos samprotavimus atmestumėm, tai yra senas nuostatas, kurio ir mes turim laikytis, būtent — Salus patriae — suprema lex — tėvynės gerovė yra aukščiausias įstatymas.

5. *Ar tėvynės gerovė reikalauja sutartino atstovų skyrimo?*

Romos pasitarimuose VLIKo Pirmininko taip pat buvo atsakyta į tą klausimą: „Lietuva nežus nuo to, ar tą atstovą skirs vienas min. Lozoraitis, ar vienas VLIKas, ar susidėję abudu. Vieni Lietuvos neišlaisvinsim. Bet suderinę savo veiklą labai daug jai padėsim. Atsirado keli laisvinimo veiksniai, jei jie savo veiklos nesuderins ir kiekvienas eis savo keliu, daug Lietuvos reikalui pakenks" kad ir atstumdami nuo savęs savo anarchija kitas valstybes. Savo praktikoje mes tolygių dalykų esame patyrę.

Jei kas sakytų, kad nežinąs jokių nuostatų, pagal kuriuos tokis skyrimas būtų reikalingas susitarimo su VLIKu ir kad nesą pagrindo keisti tos praktikos, kuri trėmtyje yra nusistovėjusi, tai būtų tik lengvas klausimu nusikratymas ir reik manyti, kad bent nuostatas — Salus patiae — suprema lex — jam yra žinomas ir jį saisto kaip ir visus taurius lietuvius. Antra, kad jokia atstovų skyrimo praktika nėra nusistovėjusi, nes ji tik mėginama įvesti ir mėginama vienašališkai ir nenaudingai bendram reikalui. Tad ir tas mėginimas yra mestinas.

6. *Kokiais nuostatais vadovaujamasi VLIKo santykiuose su diplomatais bendrai ir atstovų skyrimo klausime specialiai?*

Santykiuose su diplomatais VLIKas laikosi tokių nuostatų:

1. Diplomatai pasilieka tokie, kokius juos laiko Lietuvos įstatymai ir papročiai. VLIKas pasilieka to kis, kokiu jį laiko jo konstituciniai nuostatai ir susitarimai.
2. VLIKas veikia su diplomatais vieningai ir sutartinai. Jis jų nesubordinuoja.
3. Šefo reikalas yra diplomatų šeimos reikalas. Jie jam duoda turinį ir veidą. VLIKas šefo titulu susiinteresuos tik tada, kai jis panorės savo titulu paliesti VLIKo kompetencijas ir teises.
4. Užsienio Reikalų Tarnyba pasilieka VLIKo V. Tarnyboj. Būtų geriausia, jei jos valdytoju būtų min. Lozoraitis.

Specialiai astovų skyrimo reikalu šiamė Romos pasitarime buvo įteikti raštu min. Lozoraičiui šie VLIKo nusistatymai:

1. Svetimoms valstybėms atstovą su tarja VLIKas su min. Lozoraičiu, kaip Diplomatinės Tarnybos Šefu.
2. Sutartą atstovą VLIKo ir savo vardu pristato min. Lozoraitis, tai pažymėdamas reikiamuose raštuose, kuriuos pasirašo abu deleguotojai.
3. Pristatytas atstovas kalba VLIKo ir min. Lozoraičio vardu.

7. *Ar nesusitarta su min. Lozoraičiu atstovų skyrimo klausimu dėl formaliosios pusės, ar dėl esmės?*

Nesusitarta dėl esmės. Min Lozoraičiui nepriimtinas jokis susitarimas su VLIKu atstovų skyrimo reikalu. Romos pasitarime lygiai kaip kituose ligi šiol buvusiuose formalioji klausimo pusė visai nebuvo liečiama, nors VLIKo įteiktuose nuostatuose ji buvo pažymėta. Geriausia šį klausimą atvaizduos kad ir kelios Romos pasitarimų nuotrupos.

Žalkauskas: Kur nėra atstovo jį parenka LDŠ ir VLIKas. Kandidatą VLIKui gali pristatyti ir Šefas. Tuo būdu sutartas atstovas pristatomas svetimai valstybei.

Lozoraitis: ...VLIKas atstovo skyrime dalyvauti negali. Tai būtų kondominijumas. Atstovus skiria tik Šefas.

Žalkauskas: Bonai atstovas turi

(nukelta į psl. 6)

MINISTERIS B. K. BALUTIS SVEIKSTA

Teko patirti, kad Ministerio B. K. Balučio sveikata daro gerą pažangą. Pastoviai Ministerio sveikata stiprėja.

P. V. SIDZIKAUSKAS LONDONE

Liepos pabaigoje Europon atvyko Lietuvos Laisvės Komiteto pirmininkas Vaclovas Sidzikauskas. LLK Pirmininko kelionės tikslas — suderinti anapus Atlanto mūsų politinio centro veiklą su Europoje esančiu mūsų politiniu veiksniu. V. Sidzikauskas lankėsi Paryžiuje ir Vokietijoje. Grįždamas iš Vokietijos porai dienų sustojo Londone, kur turėjo pasitarimą su Latvijos ir Estijos diplomatų atstovais.

Trečiadienį, rugpjūčio 26 d. trumpą laiką viešėjo Lietuvių Namuose, o sekančią dieną, ketvirtadienį, išvyko į JAV.

7 DIENOS

Paryžius. Prancūzijos darbininkų didysis streikas šią savaitę pasibaigė, nežiūrint komunistų partijos kurstymo streiką tęsti. Tarp policijos ir pašto tarnautojų, vykusių Paryžiaus gatvėmis uždėti vainikus, kritusiems paštininkams kovoje su vokiečiais prieš 9 metus, įvyko susirėmimų. Šis nemalonus incidentas esąs privedęs prie to, kad pašto tarnautojai nutarė streiką tęsti toliau.

* * *

Birminghamas. Ginklų įmonėse Evertautnt Ltd., Birminghame, įvyko sprogtamosios medžiagos sprogimai. 2 žmonės užmušti ir 12 sužeista.

* * *

Berlynas. Ryt Vokietijos komunistų vadas Otto Gratewohl parlamente pranešė, kad Sovietų Sąjunga rytin. Vokietijai atsiųsianti 2 milijonus tonų anglies. Be to, okupacinė sovietų armija imsianti tik vieną ketvirdalį maisto iš ryt. Vokietijos.

* * *

Londonas. Britų mitybos ministerio Lloyd George butan įslinko vagys, išsinešdami ministerio žmonos brangenybes, 400 svarų vertės.

* * *

Ottava. Nuo 1946 m., po atominės sovietų šnipinėjimo aferos, Kanadoje sov. Rusija neturėjo savo ambasadoriaus. Šiuo metu šį postą užėmė buvęs sovietų ambasadorius Albanijoje, Dimitri Čuvačin.

* * *

Londonas. Du britų kovos laivai, šiuo metu esantieji atsargoje, yra pritaikomi valdomoms raketoms leisti.

* * *

Kairas. Po eilės informacinių susitikimų tarp britų ir egiptiečių, Kaire prasidėjo derybos Sueco klausimu. Iš egiptiečių pusės dalyvauja: ministerio pirmininko pavaduotojas pulk. leit. Nasser, vyr.. kariuomenės vadas gen. majoras Amer ir užsienio reikalų ministeris Dr. Fawsi. Pasitarimas vyko britų karinio atstovo gen. Ser Brian Roberson delegacijoje.

* * *

Londonas. Daugumas Londone vykusios cukraus konferencijos dalyvių pasirašė tarptautinę sutartį. Šia sutartimi užtikrinamas cukraus tiekimas importuojantiems kraštams ir nustatomos pastovios kainos cukrų eksportuojantiems kraštams. Konferencijoje dalyvavo 51 valstybės atstovai.

* * *

Londonas. Londonan atvyko 8 JAV atominės komisijos nariai. Jie keliauja į Pietų Afriką, kur senatoriaus Hickenlooper'io žodžiais: — Mes esame pakviesti apžiūrėti uranijaus žaliavų gamybos. Mus pakvietė Pietų Afrikos vyriausybė.

* * *

Korėja. 100 amerikiečių ir kitų JT karių, esančių šiaurinėje korėjoje, atsisakė grįžti. Jie bus pervežti į neutralią zoną ir pavesti Indijos kariuomenės apsaugai. Nenorinčių grįžti šiaurės korėjiečių ir kiniečių belaisvių yra 24.000, neskaitant tų, kuriuos Pietų Korėjos prezidentas paleido be sąjungininkų sutikimo.

E. J. HARRISONO 80 METU AMZIAUS SUKAKTIS

„Pažinsi daugą nelaimėje“ — sako mūsų tautos išmintis. Kai Lietuva buvo nepriklausoma ir gyveno laimės dienas, ji, kaip ir kiekvienas kitas kraštas, turėjo būrius gerų draugų, kurių eilės vis didėjo, plečiantis mūsų tarptautiniams santykiams. Įvairiuose kraštuose veikė draugijos, kurių nariai stengėsi pažinti Lietuvą, pastudijuoti mūsų kalbą ir kultūrą stengėsi veikti politinėje srityje Lietuvos naudai. Tačiau Lietuvą užgriuvus nelaimėms— rusų ir vokiečių okupacijoms — tie mūsų draugų būriai pakriko ir tik retas kuris šiandien jų tebėra, kaip buvęs, ištikimas senai ir nuoširdžiai draugystei. Reiškia, daugelis mūsų draugų buvo ne širdies, bet konjunktūros draugai.

E. J. Harrisonas, krauju ir kaulu tikras anglas patriotas, kuris šiomis dienomis švenčia savo amžiaus 80 metų sukaktį, buvo ir tebėra ištikimas Lietuvos draugas, nežiūrėdamas, ar mes gyvename laimės ar vargo valandas. Mūsų nelaimės dienomis E. J. Harrisonas yra ne tik mūsų draugas, bet ir nepavargstantis Lietuvos laisvės kovotojas tiek britų spaudoje, tiek ir viešam šios šalies gyvenime. Tokių tikrų draugų mes niekada neužmiršime!

Spalvingas, įvairus ir įdomus E. J. Harrisono gyvenimo kelias. Jis gimė 1873 m. rugpjūčio 22 d. Mančesteryje ir ten baigė Higher Grade Sshool. Sulaukęs 19 metų, jis iškeliauja į pasaulį ir užsieniuose praleidžia daugelį metų. Britų Kolumbijoje verčiasi vaisių auginimu, New Westminster mieste dirba administracijos įstaigose, Vancouveryje jis pradeda savo žurnalistinę karjerą, kuri ir ligi šios dienos yra jo pagrindinė profesija. Per 30 metų E. J. Harrisonas, kaip reporteris, komentatorius, redaktorius ar publicistas dirba Jungtinėse Amerikos Valstybėse, Japonijoje, Kinijoje, Rusijoje ir kitur. Jis išnaudoja progas ir, plačiai keliaudamas, gerai pažįsta šiuos kraštus, kuriuos aprašo savo išgarsėjusiose knygose „Peace or War East of Baikal“ ir The Fighting Spirit of Japan“.

Bet E. J. Harrisonas nebūtų gimęs anglas, jei nesidomėtų sportu. Ir sportas tampa jo antrąja „profesija“. Jis imtininkas, čiuožėjas, plaukikas. Dalyvauja įvairiuose sporto klubuose, kur susitinka ir susidraugauja su daugelio tautų sportininkais. Patrapilyje sporto klube „Sanitas“ jis pirmą kartą savo gyvenime susitiko ir lietuvį, jau pagarsėjusį sportininką Karolį Požėlą, kuris E. J. Harrisoną supažindina su Lietuva ir laimi jo ištikimą draugystę mūsų tautai.

Praūžus Pirmajam Pasauliniam karui, kuriame dalyvavo ir E. J. Harrisonas, tarnaudamas leitenantu kinų darbo korpuse ir britų kariuomenės II skyriuje Archangelske, atsiverčia naujas jo gyvenimo lapas. E. J. Harrisonas išeina į britų diplomatinę ir konsuliarinę tarnybą. Šis jo gyvenimo lapas yra ypač įdomus mums, nes jis rašomas Lietuvoje arba Lietuvos Pasiuntinybėje Londone. 1919 metais E. J. Harrisonas paskiriamas Britų Misijos Baltijos Valstybėms sekretorium. Jis dirba Liepojoje ir Rygoje (tuomet ten veikė ir britų plk. ltn. Alexander, dabartinis maršalas ir Didžiosios Britanijos apsaugos ministeris), o kiek vėliau E. J. Harrisonas perkeliamas į Kauną, kuriame jis buvo britų vicekonsulu ligi 1921 metų.

E. J. Harrisonas yra vienas iš nedaugelio gyvųjų liudininkų, kaip anomis dienomis kūrėsi Lietuva, kaip ji frontuose didvyriškai gynė savo gimusią laisvę, kaip žengė pirmuosius nepriklausomos valstybės žingsnius. Kaune E. J. Harrisonas susitinka su pačiais žymiausiais mūsų valstybės vyrais: A. Smetona, A. Stulginskiu, K. Grinium, A. Voldemaru, M. Krupavičium, E. Galvanausku, M. Sleževičium, A. Merkiu, D Zaunium, J. Vileišiu ir daugeliu kitų. Jis išarti stebi tokius istorinius Lietuvos įvykius, kaip Steigiamasis Seimas, Vilniaus užgrobimą, Lietuvos de fac to ir de jure pripažinimą. Ir dabar dar gyvai jis atsimena Lietuvos žmonių entuziastingą demonstraciją Kaune, kai 1920 m. rugsėjo 24 d. Didžioji Britanija pripažino Lietuvą. Jam pačiam, drauge su britų diplomatiniu atstovu R. B. Ward tada teko priimti tos demonstracijos dalyvius. 1920 metais trumpą laiką E. J. Harrisonui teko reziduoti Vilniuje, į kurį tuomet buvo iš Kauno persikėlusios Lietuvos vyriausybės įstaigos.

1921 m. pradžioje, pasibaigus jo paskyrimui vicekonsulu Kaune, E. J. Harrisonas priima kvietimą dirbti Lietuvos Pasiuntinybėje Londone. Ir čia jis tampa nepamainomas darbininkas, gyvai dalyvaudamas visuose Pasiuntinybės darbuose, o ypač suorganizuoja ir vadovauja Lietuvos propagandai šiame krašte. Tuo pačiu metu jis imasi intensyviai mokytis lietuvių kalbos ir jos išmokšta tiek, kad tampa geriausiu lietuviškų tekstų vertėju į anglų kalbą.

1940 m. sovietams Lietuvą okupavus, E. J. Harrisonas, mažinant mūsų Pasiuntinybės kadrą, iš jos pasitraukė, tačiau ryšių su lietuviais ne tik nenutraukė, bet visą laiką, per visas mums sunkiausias karo ir pokario dienas, aktyviai dalyvauja Lietuvos išlaisvinimo kovoje. Tuo metu, kai D. Britanijos oficialioji politika stengėsi vengti visko, kas galėtų kenkti britų sovietų santykiams, tuo metu, kai daugelis mūsų draugų nuo mūsų nusigręžo, E. J. Harrisonas ligi šios dienos yra tvirtas, ištikimas, garbingas kovotojas dėl Lietuvos laisvės, britų visuomenėje ir spaudoje nuolat kelia balsą prieš Sovietų Rusijos okupaciją Lietuvoje. Kovodamas dėl mūsų laisvės, E.J. Harrisonas rašo daug straiusnių, skaito paskaitas ir išleidžia plačiai žinomą knygą „Lithuaniašs Fight for Freedom“. Be to, stilizuoja mūsų memorandumus, notas ir kitus politinius raštus, kuriuos Lietuvos veiksniai įteikia britų vyriausybei.

Šios 80 metų sukakties dienomis Garbingam Jubilijatui E. J. Harrisonui, tikram, ištikimam, nuoširdžiam Lietuvos draugui ir nenuilstamam Lietuvos laisvės kovotojui linkime daug laimės, geros sveikatos, dar daug gražių metų!

J. S.

LIETUVIU MOKSLININKU DARBAI

Lietuvių mokslininkai, priklausą Lituanistikos Institutui JAV, yra paruošę eilę mokslinių veikalų: J. *Balys* 1) Lithuanian Narrative Folksongs (Lietuvių liaudies pasakojamosios dainos), 2) Amerikos lietuvių dainos (tekstai ir melodijos), 3) Lietuvių mitologinės sakmės; *M. Biržiška* — 1) Karaliaučiaus universiteto profesoriaus L. Rėzos akademiniai raštai, 2) Studentiniai Maskvos ir Vilniaus atsiminimai; *Vacl. Biržiška* 1) Aleksandrynas (lietuvių rašytojų bibliografija nuo seniausių laikų), 2) Senųjų lietuviškųjų knygų istorija; *L. Dambriūnas* — Lietuvių kalbos veiksmažodžių aspektai; *M. Gimbutienė* 1) Lithuanian Crosses (Lietuvos kryžiai), 2) Priešistoriniai Lietuvos papuošalai; *Z. Ivinskis* — Merkelis Giedraitis arba Lietuva dviejų amžių sąvartoje; *P. Jonikas* Pavardės lietuvių studentų, XV XVIII a. studijavusių V. Europos universitetuose (ir angliškai); *A. Kučas* — Susivienijimo Lietuvių R. Katalikų Amerikoje istorija; *V. Mačiūnas* — Pensylvanijos universiteto lithuanistų katalogas; *J. Matusas* — Lietuvos civilizacijos istorija iki XVI amžiaus (straipsnių rinkinys); *K. Pakštas* — Historical Lithuanian Geography (Istorinė Lietuvos geografija); *J. Puzinas* — Vilniaus pilys; *A. Salys* — Lithuanian Word Geography (Lietuvių kalbos žodžių geografija); *A. Šapoka* — Vilniaus miesto istorija; *V. Trumpa* — Rusijos ekspansija į Baltijos jūrą; *A. Vaičiulaitis* — Apie lietuvių rašytojus (straipsnių rinkinys).

Lietuviškos Enciklopedijos spausdinimo darbai Boston eina pilnu tempu. Ir prenumeratorių telkimas vyksta sėkmingai. Iki šiol surinkta apie 3000 prenumeratų.

* * *

„Aidai“ 1954 metais skirs 500 dolerių premiją už poeziją, novelę, apysaką, romaną ar dramą.

* * *

V. Bagdonavičiaus veikalas „Žmonijos likimas šv. Jono apreiškimų knygoje“ jau atspausdintas.

* * *

Dr. J. Balio paruoštas „Lietuvių Lobyno“ III tomas netrukus išeis iš spaudos.

* * *

Prosper Merimee romaną „Kolomba“, verstą Antano Valiukėno, išleido „Terros“ leidykla Chicagoje.

* * *

Apie Dr. Vilių Storastą - Vydūną plačią studiją per kelis numerius įsidėjo „Naujienos“ (Dr. Martyno Anyso paskaitos santrauka).

DON CAMILLO PASAULIS

RAŠO

J. KUZMICKIS

„Tų apsakymų žmonės yra gyvenimiškai tikri ir tie apsakymai yra tokie tikri, kad daugiau nei kartą, kai jau buvau parašęs apsakymą, dalykas tikrai atsitiko ir kiekvienas skaitė jį žiniose“—

Giovanni Guareschi

Londono lietuviai prieš kurį laiką galėjo pamatyti ekrane Julian Duvivier'o filmą „Don Camillo mažasis pasaulis“. Ir kritikai, ir žiūrovai pripažino, kad, nepaisant, jog visas filmas neturi vientisos fabulos, atskiros klebono Don Camillo, komunsito viršaičio Peppon'e ir mažo Italijos miestelio gyventojų gyvenimo iškarpos sudarė tikrą pasigėrėjimą.

Plačiai skaitomas „Daily Express“ dienraštis net keliuose numeriuose spausdino Giovanni Guareschi „Don Camillo mažojo pasaulio“ knygos turinį.

Ši knyga anglų kalboje sulaukė devynių, jei ne daugiau laidų, o Italijoje net 20. Ją išsivertė vokiečiai, prancūzai, švedai ir k.

Mano paragintas kun. Ant. Sabaliauskas, Venezuelos lietuvių kapelionas ir „Tėvų kelio“ redaktorius, kuris gerai žino italų kalbą, gavęs iš autoriaus leidimą, šią knygą išvertė ir į lieuvių kalbą. Šiuo metu ji spausdinama Caracas spaustuvėje ir reikia manyti, už kelių mėnesių pasirodys knygų rinkoje, iliustruota originaliomis paties autoriaus iliustracijomis.

Belaukiant tos knygos pasirodymo, tariuosi bus pravartu bent trumpai supažindinti skaitytojus su rašytojo G. Guareschi gyvenimu ir kūryba.

„NEMIRSIU, NORS JIE UŽMUŠTŲ MANE“

„Mano gyvenimas prasidėjo 1908 m. gegužės 1 dieną ir tarp vieno ir kito dalyko jis eina toliau“, pradeda savo gyvenimo pasaką Giovanni Guareschi.

Savo saulėto krašto gimtinėje Gio vannino buvo žinomas kaip nerūpestingas ir visuomet linksmas vyras. Visi Fontanelle di Roccabianca (prie Romos) jį pažino ir mėgo klausytis įdomių pasakojimų.

Sulaukęs 18 metų amžiaus, pradėjo rašyti į laikraščius, ne kartą papuošdamas laikraščių skiltis vykusiais šaržais. Apie kitus savo darbus rašytojas sako: „Tuo pačiu metu buvau užimtas kaip durininkas cukraus įmonėje, prižiūrėtojas sustatytų dviračių ir, nors visai nenusimaniau apie muziką, pradėjau mokyti kai kuriuos draugus mandalina skambinti. Turėjau puikų gyventojų surašinėtojo vardą. Buvau mokytojas bendrabučio mokykloje ir paskiau gavau vietos laikraščio korektoriaus darbą. Norėdamas papildyti kuklų uždarbį, pradėjau rašyti apie vietinius įvykius apsakymus ir, kadangi turėjau laisvus sekmadienius, pradėjau redaguoti savaitinį žurnalą, kuris pasirodydavo pirmadieniais. Norėdamas jį kaip galima greičiau išleisti, pats prirašydavau jo tris ketvirdalius“.

Paskiau jis iškeliavo į Milaną ir pradėjo redaguoti juokų laikraštį „Bertoldo“. Čia jis nebe tiek rašė, kiek piešė „baltai juodame popieriuje“.

1942 m. jis stipriai pasigėrė, sužinojęs, kad jo brolis žuvo Rusijoje. Visą naktį triukšmavęs gatvėse, policijos buvo suimtas. Paleistas, buvo pašauktas į kariuomenę ir, fašizmui kapituliavus, 1943 m. pateko į vokiečių belaisvę Š. Italijoje. Nenorėdamas vokiečiams dirbti, buvo išsiųstas į koncentracijos stovyklą Lenkijoje. 1945 m. balandžio mėn. anglai jį išlaisvino ir jis grįžo į savo tėvynę.

Belaisvėje jis taipgi buvo aktyvus ir veiklus. Jo šūkis buvo — „nemirsiu, nors jie mane užmuštų“. Suprantama, sunku buvo atsilaikyti, kai jį atakavo badas, ligos ir prižiūrėtojo bizūnas.

„TAI PERDAUG FANTASTIŠKA“

Po karo, pradėjęs dirbti „Candido“ laikraštyje, pradėjo spausdinti feljetonus apie kleboną Don Camillo ir komunistą viršaitį Pepponę. Italijos komunistų lyderis Palmiro Togliatti savo priešrinkiminėse kalbose už G. Guareschi sukurtą komunisto tipą pavadino jį „trigubu idiotu“. Tačiau to „trigubo idioto“ Peppone bei Don Camillo šiandien išgarsėjo ne tik Italijoje, bet visame kultūringame pasaulyje ir visur su didžiausiu pasigėrėjimu skaitoma apie juos.

„Don Camillo mažojo pasaulio“ pirmavaizdis — autoriaus tėviškė prie Pado upės, Parma, Emilian tyr laukiai. Tos vietos gyventojai yra labai draugiški, paslaugūs ir tikri juokdariai. Gal būt, jie tokie yra dėl kaitrios saulės vasarą, o gal dėl sunkių ir tirštų miglų žiemą, kaip pats autorius tvirtina.

Kartą G. Guareschi parašė apsakymą apie komunistą Peppone, kuris priešrinkiminės agitacijos metu norėjo numušti lėktuvą, išmėčiūsį krūvą atsišaukimų. Peppone pasiėmė šautuvą, bet jokiu būdu negalė jo pataikyti į lėktuvą. Kai jis parašė pats pasakė: „Tai perdaug fantastiška“. Tačiau už kelių mėnesių Spilimberge komunistai ne tik apšaudė tokį lėktuvą, bet ir visai jį numušė...

Autorius tvirtina, kad be to jis daugiau nieko negalį pasakyti apie „Don Camillo mažąjį pasaulį“: „Jūs negalite laukti, kad menkas žmogišius, parašęs knygą, dar galėtų suprasti ją“.

„JEI BŪČIAU MEKSIKOS IMPERATORIUS

G. Guareschi yra puikus rašytojas. Jo kūriniai persunkti giedra, kaip ir Italijos dangus. Daugiausia vartoja dialogus, kurie yra sąmojingi, originalūs ir taiklūs. Sukurtos situacijos, kada katalikų kunigas Don Camillo ir komunistas viršaitis Peppone, gerokai pasiginčiję ir net ausis apsiskaldę, vis dėlto esmėje sutaria ir vienas antram gelbsti, sukelia skanaus juoko ir geros nuotaikos.

Savo knygos įžangoje autorius rašo:

„Nuo pat jaunystės metų buvau laikraščio korespondentas ir visą dieną dviračiu važinėjau apylinkėse, jieškodamas kronikai medžiagos. Paskiau pažinau vieną merginą ir ištisas dienas mąsčiau, kaip elgtųsi mano mergina, jeigu būčiau Meksikos imperatorius arba numirčiau. O vakarais pildžiau savo puslapį, išgalvodamas kronikos faktus, kurie dabar daug daugiau patiko, nes buvo daug tikresni, negu tikri atsitikimai.

„Savo knygoje ir toliau esu tik kronikininkas ir apsiriboju įvykių atpasakojimu.., Žinoma, nėra tai literatūra ar jai panašus užsiėmimas“.

„Don Camillo mažasis pasaulis“ yra vizijos pasaulio, apie kurį svajoja žmonių širdys. Tas pasaulis nėra kažin kur fantazijos erdvėse. Pats autorius sako, kad užtenka tiktai „sustoti kelyje, įsižiūrėti į ūkininko grįčią, įsmukusią į kukurūzus ir kanapes, ir štai tuojau gimsta pasakojimas“.

„Bibliografijos Žinios“ mini 25 m. sukaktį. Apie ją „Knygų Lentynos“ Nr. 3 - 4 plačiai rašė prof. Vacl. Biržiška.

* * *

Jungtinės Amerikos Valstybės. Clevelando kultūrininkai prašo Lietuvių Bendruomenę perimti lituanistinio švietimo reikalus. Be to, atkreipiamas dėmesys, kad slaviškos ir kitokios sudarkytos pavardės būtų atitaisomos.

* * *

Išėjo naujas „Tėvynės Sargo“ numeris. Jame yra t.k., šie srtaipsniai: Dr. A. Šerkšno „Kultūrinis Lietuvos atstatymas“, prel. L. Tulabos — apie tikinčiųjų pareigas valstybei, Dr. P. V. Raulinaičio — apie piliečių teises ir valstybės galias Lietuvos 1922 metų konstitucijoje, J. Matulionio straipsnis apie tai, kaip turi būti atstatomas Lietuvos kaimas, Dr. A. Skėrio — apie Lietuvos miškų ūkio perspektyvas, prof. A. Ramūno — apie krikščioniškosios demokratijos pasaulėžiūrinius metmenis, A. Gražiūno — apie Vidurio Europos Krikščionių Demokratų Sąjungos kongresą, V. Zakarausko — apie sukaktuvininką Arkivyskupą J. Skvirecką, Dr. V. Viliamo — apie prof. K. Pakštą, M. Galdikienės — apie Dr. V. Karvelienę, prel. Krupavičius — apie prof. J. Kaminską, taip pat vysk. Brizgio ir kitų rašiniai.

GIOVANNI GUARASCHI

MAZASIS PASAULIS

DON CAMILLO mažąjį pasaulį galima atrasti kai kur Pado upės slėnyje. Tai beveik kiekvienas sodžius tos vietos Šiaurinėje Italijos plane. Ten, tarp Pado ir Apeninų, visuomet yra toks pat klimatas. Žemėvaizdis niekuomet nesikeičia ir tokiame krašte jūs galite valandėlei sustoti bet kokiame kelyje, įsižiūrėti į ūkininko grįčią, įsmukusią į kukurūzus ir kanapes, ir štai tuojau gimsta pasakojimas.

Kodėl taip jums kalbu, vietoj pradėjęs savo apsakymus? Dėl to, nes noriu, kad Jūs suprastumėte tai, jog Mažajame Pasaulyje tarp upės ir kalnų gali atsitikti daugybė dalykų, kurie negali atsitikti kur kitur. Čia gilus, amžinas upės kvėpavimas gaivina orą ir gyviems ir mirusiems, ir net šunes turi sielą. Jei jūs tai atsiminsite, jūs lengvai pažinsite sodžiaus kunigą Don Camillo ir jo priešininką Pepponę, komunistą viršaitį. Jūs nenustebsite kad Kristus nuo didelio kryžiaus sodžiaus bažnyčioje stebi praeinančius ir mums neįprastai kalba, ir kad vienas žmogus muša kitą per galvą, bet mandagiai — tai yra be nepykantos, ir kad pabaigoje du priešai sutinka esminiuose dalykuose.

Ir paskutinis paaiškinamasis žodis, kol aš pradėsiu apsakymą. Jeigu kur nors yra kunigas, kuris jaučiasi įžeistas mano Don Camillo traktavimu, jis yra prašomas sudaužyti kaip galima didesnę žvakę į mano galvą. Ir jei kur yra komunistas, kuris jaučiasi įžeistas dėl Pepponės, jis prašomas sudaužyti kūjį ir pjautuvą į mano nugarą. Bet jeigu kur nors yra toks, kuris įsižeidęs dėl kalbančio Kristaus, aš negaliu jam padėti; dėl to, kad tas, kuris kalba šiame apsakyme, yra ne Kristus, bet mano Kristus — tai yra mano sąžinės balsas.

Išvertė J. Kuzmickis

IŠPAŽINTIS

Don Camillo buvo žmogus, kuris žodžių vata nevilioja. Kai miestelyje iškildavo koks nors nešvankus įvykis, į kurį būdavo įvelti seni ūkininkai ir jaunos mergaitės, jis mišių metu pradėdavo kalbėti bendrais bruožais ir mandagiai, būdamas tikras, kad pirmose klausytojų eilėse yra pats svarbiausias nusikaltėlis. Kai jau pradėdavo karščiuoti, jis už dengdavo kokiu rūbu Nukryžiuotojo galvą didžiajame altoriuje, kad Jo ausys nebūtų užgautos, rankomis įsiremdavo į šonus ir tęsdavo pamokslą toliau. Ir toks griausmingas balsas veržtavosi pro stambaus vyro lūpas ir tokia negailestinga kalba, kad atrodė, tarsi nedidelės bažnyčios lubos drebėtų.

Kai artėjo rinkimų laikas, Don Camillo, savaime suprantama, pasisakė prieš vietinius kairiuosius. Dėl to vieną vakarą, kai pritemus grįžo klebonijon, kažkokia stambi žmogysta, apsisupusi apsiaustu, šoko iš krūmų, jį pasivijo ir, Don Camillo betriūsiant apie dviratį, ant kurio vairo kabojo krepšys su septyniomis dešimtimis kiaušinių, stipriai tvojo lazda ir prasmego tarsi žemėje.

Don Camillo apie tai niekam nesakė. Įėjęs į kleboniją ir saugioje vietoje krepšį su kiaušiniais pastatęs, nuėjo į bažnyčią pasitarti su Kristumi, kaip buvo pratęs daryti abejonių valandose.

— Kas man daryti? — paklausė Don Camillo.

— Pasitepk nugarą vandenyje išplaktu aliejumi ir tylėk, — nuo altoriaus viršaus atsakė Kristus. — Reikia atleisti mūsų kaltininkams. Tai yra taisyklė.

— Teisingai, Viešpatie, — sutiko Don Camillo. — Bet šiuo atveju mes liečiame ne įžeidimus, o lazdos smūgius.

— Ką tu tai sakydamas galvoji? — patylomis šnabždėjo jam Kristus. — Nemanau, kad norėtum man pasakyti, jog smūgiai kūnui yra skaudesni už tuos, kurie dvasią ištinka?

— Aš suprantu Tave, Viešpatie. Bet Tu turi atsiminti, kad tie, kurie mušė mane, Tavo tarną, įžeidė ir Tave. Man labiau rūpi Tavo garbė, nei mano vardas.

— O ar ne aš buvau didesnis Dievo tarnas negu tu? Ar aš neatleidau tiems, kurie mane prikalė prie kryžiaus?

— Su Tavimi neverta ginčytis, — atšovė Don Camillo. — Tu visuomet teisus. Tėsie Tavo valia. Mes turime atleisti. Tačiau atsimink, kad tie pramuštgalviai, padrąsinti mano tylos, perskels man galvą, atsakingas būsi Tu. Aš galėčiau pacituoti keletą ištraukų iš Senojo Testamento...

— Don Camillo, tu manai mane mokyti Senojo Testamento? Dėl šito reikalo prisiimu visą atsakomybę. Tačiau, tarp mūsų kalbant, tas smūgis tau nieko nepakenkia. Jis pamokė, kad mano namuose reikia mesti politiką.

Don Camillo atleido. Tačiau vienas dalykėlis įstrigo, kaip žuvies ašaka, būtent: kas jam sušėrė lazda.

* * *

Laikas bėgo. Vieną vakarą, sėdėdamas klausykloje, Don Camillo pro langelį pamatė kraštutiniosios kairiųjų partijos vadą Pepponę.

Kad Peppone galėtu eiti išpažinties, buvo tokia staigmena, kad Don Camillo negalėjo savo akimis tikėti.

— Viešpatie su tavimi, broli su tavimi, kuris labiau už kitus esi reikalingas Jo šventos palaimos. Ar seniai nesi buvęs išpažinties?

— Nuo 1918 metų, — atsakė Peppone.

— Turėdamas pramuštą galvą keistiems įsitikinimams, galėjai padaryti daugybę nuodėmių per tuos dvidešimt aštuonerius metus.

— Aišku, šiek tiek padariau, — atsiduso Peppone.

— Pavyzdžiui?

— Pavyzdžiui, prieš du mėnesius tvojau tamstai lazda.

— Tai, be abejo, sunki nuodėmė, — tarė Don Camillo. Užgaudamas Dievo tarną, įžeidei patį Dievą.

— Bet aš gailiuosi, — atšovė Peppone. — Pagaliau, aš tamstos nemušiau kaipo Dievo tarno, bet kaip paprastą politinį priešą. Be to, taip pasielgiau savo silnybės valandą.

— Neskaitant to ir jūsų velniškai partijai priklausymo, savo sažinėje turi kitų sunkių nuodėmių?

Peppones širdis atsivėrė.

Bendrai paėmus, jo nuodėmės ne buvo labai didelės, ir Don Camillo jį paleido, užduodamas du desėtkus poterių. Tuo metu, kai Peppone, klūpodamas prie grotelių, kalbėjo atgailą, Don Camillo nuėjęs atsiklaupė Nukryžiuotojo akivaizdoje.

— Viešpatie, — tarė, — atleisk man, bet aš einu jam išperti kailį už Tave.

— Tu nieko panašaus nedarysi, — atsakė Kristus. — Aš jam atleidau, ir tu turi jam atleisti. Pagaliau, jis nėra blogas žmogus.

— Viešpatie, Tu niekad negali pasitikėti raudonaisiais! Jie tik melu gyvena. Tik pažiūrėk į jį: įkūnytas Barabas!

— Jo veidas geras, kaip visų Don Camillo. Tik tavo širdis yra užnuodyta!

— Viešpatie, jei aš Tau gerai tarnavau, suteik man mažutę malonę: leisk man sudaužyti žvakidę į jo nugarą. Brangus Viešpatie, pagaliau ką tai reiškia viena žvakidė?

— Ne, — atsakė Kristus. — Tavo rankos yra skirtos laiminti, bet ne mušti.

Don Camillo atsiduso. Jis priklaupė ir išėjo iš prezbiterijos. Kai jis atsisuko persižegnoti, pasijuto esąs užpakalyje Peppones, kuris klūpėdamas buvo paskendęs maldoje.

— Viešpatie, — sunkiai atsiduso Don Camillo, sudėjęs rankų delnus ir žiūrėdamas į Kristų. — Mano rankos skirtos laiminti, bet ne kojos!

— Ir tai tiesa, — atsakė Kristus nuo altoriaus. — Bet vistiek, Don Camillo, gerai atsimink: tik vieną kartą!

Don Camillo spyrė žaibo greitumu, ir Peppone nė nemirktelėjęs priėmė smūgį. Paskiau jis pakilo ir atsiduseš tarė:

— Aš to laukiau ištisas dešimt minučių. Dabar jaučiuosi geriau.

— Taipgi ir aš, — sušuko Don Camillo, kurio širdis dabar buvo lengva ir skaidri, kaip gegužės rytas.

Kristus nieko nepasakė, bet buvo lengva pastebėti, kad ir Jis buvo patenkintas.

Išvertė

Ant. Sabaliauskas

TRAGISKA BYLA ATEIVIO SANTUOKOS KLASIMU

Liepos 31 d. N. S. W. Valstijos augščiausiojo teismo teisėjas (Mr. Justice Dovey) savo sprendimu vieno ateivio skyrybų byloje sukūrė teisinį precendentą, kuriuo praktiškai gali susidomėti tūkstančiai geležinės uždangos išeivių. Tą dieną Mr. Justice Dovey suteikė skyrybas vienam estui ateiviui, kurio žmona yra likusi Sovietų Rusijos okupuotoje teritorijoje.

Raštinės tarnautojas estas Alfredas Johannes Tanimae iš Petersham užvedė skyrybų bylą prieš savo žmoną Lidiją Tanimae, likusią Sovietų Rusijos okupuotoje Estijoje, teigdamas, kad, prieš pat Sovietams okupuojant Estiją ir jam pavojun atsidūrusį savo kraštą paliekant, jo žmona buvo jį apleidusi. Byla buvo užvesta ir prašyta spręsti *disertion* pagrindu, t. y. tuo pagrindu, kai viena susituokusiųjų šalis yra apleidusi ir nebegyvena šeimoje kartu tris ar daugiau metų.

Šią bylą Mr. Justice Dovey Augščiausiojo Teismo Skyrybų Skyriuje pradėjo spręsti liepos 8 d. Iš bylos eigos paiškėjo, kad Lidija Tanimae paliko savo vyrą Estijoje dar 16 dienų prieš tai, kaip jos vyras apleido Sovietų Rusijos okupuojamą Estiją. Alfredas Tanimae nebegalėjo po to sugrįžti į Estiją dėl ten įsigalėjusio bolševikinio režimo ir vėliau atvyko į Australiją. Teisėjas Dovey bylos eigos metu pabrėžė, kad Lidija Tanimae nebuvo apleidusi savo vyrą ta prasme, kaip apleidimo sąvoka yra suprantama jurisdikcijoje, nes tūkstančiai susituokusiųjų po ginčų bei nesusipratimų apleidžia vienas kitą ir netrukus vėl susitaiko, tuo tarpu kai šiame atsitikime toksai susitaikymas nebegalėjo turėti sąlygų dėl bolševikinės okupacijos fakto. Teisėjas dar solidarizavo Alfredo Tanimae teigimą, kad jis negalį šiuo metu publikuoti savo skyrybų intencijos Estijoje, nes po to jis gali būti reikalaujamas sugrįšti, o be to tokiu publikavimu jis gali įstumti pavojun okupuotoje Estijoje likusius savo giminaičius. Pabrėžęs šią visą padėtį kaip nepaprastai liūdną ir jaudinančią, teisėjas Dovey, kad ir labai užjausdamas Alfredo Tanimae padėtį, pareiškė negalįs neatsižvelgti ir likusios Estijoje jo žmonos bei vaikų interesų. Po to dėl, dar jo manymu stingamų įrodymų teisėjas Dovey bylą atidėjo spręsti po trijų savaičių.

Liepos 31 d. teisėjas Dovey toliau svarstė šią nepaprastą skyrybų bylą ir nusprendė Alfredą Johannes Tanimae atpalaiduoti nuo jo santuokos ryšio, paskelbdamas pastarojo naudai *decree nisi* ir paskirdamas galutinam skyrybų įsiteisėjimui — *decree absolute* tik 28 dienas, tuo tarpu kai Australijos teismų praktikoje tokiam įsiteisėjimui paprastai yra skiriamas šešių mėnesių terminas.

Savo sprendimą paskelbdamas, Augščiausiojo Teismo *Supreme Court* teisėjas Mr. Justice Dovey išdėstė ir savo argumentus, plačiai nušviesdamas bolešvikų okupuotos Estijos padėtį. Priminęs, kad Lidija Tanimae greičiausiai nieko nežino apie užvestą prieš ją skyrybų bylą, teisėjas čia pat pastebėjo, kad esamomis aplinkybėmis sprendimo atidėliojimu nieko nebūtų galima padėti Lidijai Tanimae ir jos dviem vaikam. Labai svarbus teisiniu požiūriu faktorius šioje byloje yra tai, kad Mr. Justice Dovey pripažino principinį teigimą, kad Sovietų okupuotame krašte nėra įmanoma teismų procedūros reikalaujama šalių komunikacija, atseit, šios bylos atveju Estijoje likusiai Lidijai Tanimae atitinkamai užvestos skyrybų bylos dokumentai-pranešimai negali būti įteikiami. Be kita ko šią santuoką teisėjas Dovey apibūdino kaip „visiškai mirusią", kuri, kaip kiekvienam atrodo, nebegalėtų būti atgaivinta net ir tuo atveju, jei abi šalys didžiausiomis savo pastangomis to siektų.

Tai pirmas tokios rūšies bylos sprendimas Australijos teisės istorijoje. Dar daugiau pasakius, tai kone revoliucinio pobūdžio sprendimas, kuris kaip precedentas virsta savo rūšies įstatymu, pagalbiniu raktu kitoms panašaus pobūdžio bylom. Revoliucinio pobūdžio ta prasme, kad kietas Australijos įstatymas nusilenkė gyvenimo tikrovei, ateidamas tragiško likimo ištiktam žmogui į pagalbą.

Šis ypatingas sprendimas, savaime aišku, vienaip ar kitaip pasitarnaus ir ištisiems tūkstančiams ateivių, kuriems devynerių metų tremties gyvenimas yra sudaręs tragišką padėtį ne tik santuokų atžvilgiu, bet ir kitų teisinių sandėrių atžvilgiu.

J. Žukauskas

Wollongonge-Port Kembla apylinkėse gyvena apie 100 lietuvių, kurie dabar susijungė į Lietuvių Bendruomenę. ALB Wollongongo apylinkės valdybą sudaro M. Gailiūnas (pirm.), A. Bronkus ir Petraitienė. Susirinkusieji steigiamąjį susirinkimą nutarė aktyviai dalyvauti Vokietijoje likusiųjų tremtinių šelpimo akcijoje, organizuoti vaikų švietimą ir kt.

Sydnejuje įsteigtas Lietuvių Plunksnos Klubas. Liepos 25 d. P. Sirgedos bute įvyko steigiamasis susirinkimas. Klubo nariai susitiks reguliariai kartą per mėnesį ir pasitars lietuviškos spaudos bei knygos reikalais.

LIETUVIU ORGANIZACIJOMS LAISVAJAME PASAULYJE

Jonas Žilius (1870-1932), ilgametis JAV laikraščių bendradarbis ir „Tėvynės" redaktorius, vėliau N. Lietuvoje Klaipėdos Krašto gubernatorius, savo JAV lietuvių spaudinių bibliografijoje nežymėjo anuomet gausių lietuviškųjų organizacijų statutų ir metinių apyskaitų, nes jie „neturėjo literatūrinės vertės". Vėliau kiti bibliografai turėjo ir galbūt dar turės nemaža pardirbėti, kol pavyks surinkti visus praleistus bibliogarfijos leidinius. Dabartiniu metu padėtis nepasikeitė. Pasirodo organizacijų statutų, apyskaitų, jubiliejinių leidinių. Lietuvių Bibliograifinė Tarnyba, kuri gauna bemaž visus liet. laikraščius, rūpestingai registruoja visus laikraščiuose skelbiamus panašius leidinius ir stengiasi juos gauti ir perduoti į Pasaulio Lietuvių Archyvą. Tačiau žymiai daugiau turime leidinių, dažniausiai vietine valstybine kalba, t.y., anglų, ispanų, portugalų ir kt., apie kuriuos laikraščiuose nerašoma. Tikrai būtų gera, jei Pasaulio Lietuvių Bendruomenės komitetai atkreiptų į tai organizacijų dėmesį ir paskatintų jas visus leidinius, nuo 1949 metų pradedant, pasiųsti Liet. Bibliogr. Tarnybai (Lithuanian Bibliographic Service, 602 Harvey Str. Danville, Ill., USA).

US kongrese pasakytų kalbų ir pareiškimų rinkinys, susijęs su Lietuvos nepriklausomybės sukaktim, bus išleistas atskiru leidiniu ir paskleistas.

Įsteigta Pabaltijo Valstybių Ūkininkų Unija, į kurią iš lietuvių organizacijų įeina Lietuvos Ūkininkų Sąjungos ir Lietuvos Ūkininkų Partija. Liet. Ūkininkų S-ga centro valdybos rinkimus vykdo koresponden ciniu būdu.

ALF. DUSĖ

Kardinolas

„Su Maliorkos kavinių kelneriais Jūs galit susikalbėti vokiškai, prancūziškai, angliškai ir... lietuviškai". Taip viename Vokietijos NWDR radiofono reportaže vaizduoja pranešėjas salos gyvenimą. Tik jis, minėdamas lietuvių kalbą, nestabtelėjo, bet ją suminėjo lyg savaime suprantamą dalyką, labiau stebėdamasis iš viso kelnerių kalbiniais sugebėjimais.

Kitame reportaže žymus vokiečių JV gyvenantis reporteris P. von Zahn su entuziazmu vaizduoja New Yorko 57-tą gatvę. Toji gatvė, prasidedanti neturtingųjų kvartale, kirsdama kitas gatves, tartindamosi turtingesniųjų gyvenamos vietovės, savo krautuvėmis, langais ir publika darosi vis puošnesnė. Kalbėdamas apie ją, v. Zahn pamini visokias krautuves, tarp kitko pasakydamas, kad radio aparatą čia galite duoti pataisyti iš Kauno atvykusiam Puodžiuvaičiui.

Tai tik du pavyzdžiai, bet vokiečiuose vis dažniau randi pasisakymų apie lietuvius, jau ne kokiu egzotiniu požiūriu, bet kaip savaime suprantamą, žinomą dalyką.

Tos pačios žymės, rodančios lietuvių įsipilietinimą plačiame pasaulyje, randamos amerikiečių literatūroje. Žymesnieji rašytojai, vaizduodami Amerikos gyvenimą, jau nebeišsiverčia nepaminėję lietuvių. Lietuviai duoda kasdieniniam gyvenimui koloritą. Tegu tie pasisakymai nėra kuo nors ypatingai ryškūs, gal kasdieniški, bet visdėlto jie rodo, kad ir to didžiojo kontinento gyvenime lietuviai sudaro vieną iš krašto elementų.

Štai Henry Morton Robinson, savo išsamiame kelių tomų veikale „The Cardinal", be galo įdomiai, giliu įsijutimu ir pažinojimu vaizduodamas katališkąjį Amerikos gyvenimą, ketvirtoje knygoje kelias brūkšniais paliečia ir lietuvius: Čia paduodame tos ištraukos vertimą:

„Kur gi šiuo momentu buvo arkivyskupo Quarenghi patarėjas, dvariškis ir ryšininkas, monsinjoras Stephen Fermoyle? Nagi, jis gretimame kambaryje kantriai klausėsi Tėvo Petro Morkūno, lietuvių klebono, turinčio kivirčų su savo vokiečių kilmės viršininku, Franz Josef Schwabauer, Steubenville, Ohio, vyskupu, nusiskundimų.

Tėvas Morkūnas norėjo prie bažnyčios statyti salę ir turėjo visą tuziną priežasčių jai statyti, įskaitant krepšinį, kortų lošimą, labdarybės bazarus ir komunijos priešpiečius. Bet, atžymėdamas savo reikalus, jis kaži kaip primiršo paminėti savo pirmesnius finansinius įsipareigojimus. Stehenui išklausinėjant pasirodė, kad Tėvo Morkūno bažnyčios stogas linko nuo mažos hipotekos, nuo visiško menknieko, na, tiksliai nusakant, kas tai tokio apie trisdešimt tris tūkstančius dolerių.

„Ir ką reiškia", klausė Tėvas Morkūnas, „šiais gerais laikais tie trisdešimt trys tūkstančiai?"

„Gerais laikais aš perdaug nepasitikėčiau, Tėve", pasakė Stephen, žvilgterėdamas į savo rankinį laikrodį. Mažiau valandos beliko sučiupti Congressional Limited į New Yorką. „Bet, geri laikai ar blogi, Apaštališkas Delegatas neturi teisės kištis į šį reikalą. Tai yra diecezės jurisdikcijos reikalas. Vyskupas Schwabaueris yra vienintėlis ir galutinis sprendėjas, ar Jūs galite statyti salę, ar ne".

„Bet, ar Apaštališkas Delegatas negali įsakyti vyskupui?", paklausė kiek nustebęs Tėvas Morkūnas.

„Ne. Diecezės fondus išleidžiant Apaštališkas Delegatas neturi balso."

Lietuvis klebonas pradėjo susirūpinti. Ne visai švaria nosine jis šluostėsi toli gražu ne sausą kaktą. „Jūs nepranešite vyskupui Shwabaueriui, kad aš čia buvau, kad bandžiau eiti per jo galvą?"

„Jūs visai nebandėt eiti per kieno nors galvą, Tėve", pasakė Stephen. „Jūs čia atvykot sužinoti apie savo teises. O gal Jūs atvykot padaryti Jo Malonybei vizitą. Ar nenorėtumėt pats jam pareikšti pagarbą?" Stephen dar pridėjo gundančią meškerę: „Žinot, jis kalba lietuviškai".

Trumpame Apaštališko Delegato pasikalbėjime su nežinomu Steubenvilles klebonu nebuvo pasakyta nieko pasaulį sukrečiančio. Quarenghi paklausė Tėvą Morkūną iš kurio Lietuvos miesto jis kilęs. Kai klebonas atsakė „Šiauliai", tai Quarenghi prisiminė ten girdėjęs bažnyčios varpus. „Vienas buvo skaistvario, su puikiu garsu. Kiti du, kiek aš prisimenu, buvo kiek plonesnio balso".

„Prūsai pavoge 1914 m. du mūsų geriausius varpus", pasakė Tėvas Morkūnas. „Garsai, kuriuos Jūs girdėjote, buvo menka pakaitą. Ak, jeigu Jūsų Malonybė būtų girdėjęs tikrąją trejukę".

Penkiolika minučių vėliau Apaštališkas Delegatas grįžo prie savo laiško popiežiui, o lietuvių klebonas stovėjo Connecticut Avenue, stebėdamasis Dievo suderintomis vyro ausimis, kurios, kartą išgirdusios bažnyčios varpus, galėjo juos aprašyti dešimt metų vėliau".

Sekmadienio rimtai

KĄ REIŠKIA „NUOLATOS MELSTIS"

Jau Tėvo Raoul Plus SJ „How to Pray Always" knygoje buvo aiškinama, kad Viešpats, reikalaudamas „nuolatos melstis", neturėjo mintyje nuolat būti maldos vyksme, bet — gyventi maldos *būsenoje*.

Gerai įsidėmėtinas skirtumas: būnant nuolatinės maldos vyksme reikštų visą gyvenimą perpildyti vienomis religinėmis pratybomis: po maldos Mišios, po Mišių rožančius; po ražančiaus ... dvasinis skaitymas ir t.t. Šitaip nedaroma nė labiausiai kontempliatyvių žmonių.

Kiekvieno gyvenime yra veiksmų, kurie šiaip ar taip yra pasaulietiški: valgis, pramogos, miegas ir pan. Tačiau gyventi maldos būsenoje vis dėlto galima. Tai reiškia, kad, atlikę savo religines pareigas, visų kitų pareigų atlikimu turime garbinti Dievą. Tuo atžvilgiu nebūtinai siek tina nuolat atkreipti į Dievą dėmesį, kiek pakelti prie Jo mūsų *intencijas*.

DĖMESYS IR INTENCIJA

Dėmesys yra būtina sąlyga tinkamai melstis. Intencija mūsų maldas įprasmina.

Kai norima ką nors dievobaimingo atlikti, reikalinga visas savo galias nukreipti į Dievą. Nustatytas dėsnis, jog tuo atveju protas turi veikti ta kryptimi, kad širdis būtų uždegta, o valia pasiryžusi.

Kai jau neturime galvoje religinės praktikos, tik pasaulinio pobūdžio veiksmas, iš mūsų reikalaujama ne tiek galvoti apie Dievą, kiek dirbti dėl Jo. Dirbti dėl Dievo reiškia trokšti Jo garbės visuose dalykuose. Mąstant apie Dievą, perdaug įtempiant savo mintis, būtų trukdomas tikslus pareigos atlikimas. Visų svarbiausia — reikia atlikti gerai savo pareigas.

Kartokime kartu su Šv. Ignotu Lojola: „Viskas didesnei Dievo garbei!" Arba su Marija Antuanete de Geuser: „Sudėti kankinio meilę į menkiausius veiksmus!" Tas yra pa prasčiausias kelias, laisvas nuo visko, išskyrus Jėzų Kristų", atlikti kaip galima geriau savo gyvenimo pa šaukimo pareigas. Jei toks pareigos atlikimas netrukdo laikas nuo laiko kreiptis į Dievą, — dar geriau. Tačiau jei tai neįmanoma, nereikia savęs kaltinti. Juokaujant sakoma: „Atmintis yra užmiršimo galia". Kas nors užsimiršta? Tačiau ne tik jis vienas: visi užsimiršta.

TAS TIESA...

Tas tiesa, kad, dėdami visas pastangas laisvu nuo darbo metu susitelkti, pakelti mintis į Dievą, o ypač maldoje, mes turime įprasti atsiminti Dievą kasdieninėse pareigose.

Mgr. D'Hulst skundėsi perdaug dėmesio skiriąs įvairiems kasdieniniams užsiėmimams. Rekolekcijų metu jis pažymėjo: „Aš atlieku per daug darbų... Gyvenimo pareigos perdaug išblaško".

Jei kas yra iš prigimties aktyvus, ... tai yra Dievo dovana, nes vargas apsileidusiems, snaudaliams ir tinginiams. Tačiau yra kita aktyvumo forma, kuri neduoda progos susimąstyti. Kai mes nepasirengę tariamės apsimąstą, kai mes neturime laiko „apvalyti savo intencijas", — mes pasidarome aukomis aktyvumo, kuris daugiau patenkina mūsų kapryzus, negu suteikia Dievui garbės. Šita tendencija daugelio peikiama.

Šita prasme ir Abbė Alterman kalbėjo Charliui du Bos, norėdamas jį nuraminti. Mes taipgi tai pakartojome tiems, kurie panašiai nusiteikę. Jie kartais pamiršta, kad žmogiškoji prigimtis turi savo ribas ir kad nereikia vargintis, jei ambicijos neįstengia perkopti žmogiškosios prigimties ribų.

V. ČIŽIŪNAS

MOKYKLOS PROBLEMA EMIGRACIJOJE

(IŠ PARENGTOS KNYGOS „TAUTINIS AUKLĖJIMAS ŠEIMOJE")

Šalia šeimos, kaip labiausiai patikimo ir veiksmingo tautinio auklėjimo veiksnio, mokykla yra antras veiksnys tautinei sąmonei ugdyti bei išlaikyti. Tiesioginė kiekvienos mokyklos paskirtis yra kultūrinių vertybių perteikimas jaunosioms kartoms. Kiekviena tauta ypatingai daug dėmesio, pastangų ir lėšų skiria švietimo — auklėjimo įstaigoms. Tauta kuria ir tobulina mokyklas, nes tik jose jaunosios kartos perima ir pasisavina tautinės kultūros ir visos žmonijos laimėjimus.

Tautine mokykla išeivijoje galima pavadinti kiekvieną jaunimo sambūrį, siekiantį mokytis tautinės kultūros vertybių: gimtosios kalbos bei literatūros, savo tautos istorijos, tėvų krašto geografijos ir kitų dalykų. Mūsų plačiai pasaulyje išsisklaidžiusios išeivijos sąlygose tautinė mokykla gali būti ir JAV lietuvių parapijinė mokykla ir prie jos prisiglaudusi (dažniausiai) šeštadieninė mokykla, ir augštesnioji Seselių Kazimieriečių bei Tėvų Marijonų mokykla, ir lietuvių pradinė mokykla Brazilijoje, ir kiekviena mūsų tautiečių vargo mokyklėlė Vokietijoje ar betkur pasaulyje, jei tik joje bus galima jausti gyva lietuviškoji dvasia, jei tik ji tarnaus savo tautos kultūros interesams.

Ar visos čia suminėtos mokyklos lygiai tarnauja lietuvių tautinei kultūrai, ar lygiai tarnauja bent tautinės sąmonės išlaikymui jaunose mūsų išeivijos kartose, klausimas yra opus ir nevisai malonus. Stengdamiesi į jį atsakyti, mes apsižvalgome savo gyvenamojoje aplinkoje, parenkame žinių iš mūsų spaudos ir prieiname gana liūdnų išvadų: *mokyklos reikalai mūsų išeivijoje toli gražu nėra patenkinamai rūpinami, pačios mokyklos toli gražu netarnauja tiems tikslams, kuriems jos turėtų tarnauti.* Tokia išvada savaime iškyla, kai suvedama į visumą mūsų parapijinių pradinių mokyklų veikla Jungtinėse Amerikos Valstybėse, šalyje, kuri glaudžia savyje didžiausią ir ekonomiškai bei kultūriškai pajėgiausią mūsų išeivijos dalį.

Senoji mūsų išeivija JAValstybėse turi apie 120 parapijų, kurių didelė dalis laiko ir savo globojamas mokyklas. Kaip savas parapijas kurdami, mūsų tautiečiai siekė vieno pagrindinio tikslo — melstis Dievui savo gimtąja kalba nuosavose bažnyčiose, taip, ir mokyklas kurdami prie savų bažnyčių, jie tikėjosi mokyti savo vaikus religinėje dvasioje. Deja, mūsų parapijinės mokyklos JAV-bėse pateisino tas viltis tik iš dalies. Pateisino religinėje, katalikiškoje plotmėje, nes jos visos buvo ir išliko griežtai konfesinės. Kitaip ir negalėjo būti, nes mokyklų vadovybės, mokytojų-seselių ir pačių tėvų religinis sąmoningumas buvo gyvas ir veiksmingas. Kas kita su tautine dvasia tose mokyklose. Nei mokyklų laikytojai bei vadovai, nei mokytojos, nei pagaliau patys tėvai nestatė užtvarų nulietuvėjimui ir rimtai su juo nekovojo. Visiems jiems, jų tarpe net ir labai rimtiems visuomeninių organizacijų vadovams bei lietuviškosios spaudos veikėjams, stovėjo prieš akis gana vienašališkas tautinio gyvenimo tikslas: reikštis lietuviškai *suaugusios* visuomenės politinėse, ekonominėse bei kultūrinėse organizacijose. Išvaryta gili vaga visuomeniniame lietuviškosios JV išeivijos gyvenime, stipriai paremta kovojanti ir atsistatanti po I-jo pasaulinio karo tėvynė, lemiamai pagelbėjo II-jo pas. karo pabėgėliai ir tremtiniai... Bet tai buvo darbas *esamai* tautinei gyvybei palaikyti ir kovai su kliūtimis bei priešais, kurie tai gyvybei tiesiogiu būdu grėsė. Stigo *planavimo tautinio gyvenimo ateičiai*, nes nebuvo tikėjimo į to gyvenimo patvarumą. Tai liudija kad ir tokios garbingos organizacijos, kaip Tėvynės Mylėtojų Draugystė, pirmininko atsišaukimai ir konkretūs siūlymai, kaip pratęsti lietuvybę JV-bėse... bent 50 metų!

Kas daroma dabar mūsų mokyklų srityje? Atsakymas nėra džiugus. Pirmoji JV lietuvių parapijinė mokykla, atvėrusi duris lituanistiniam mokymui, yra Elizabeth, N.J., lietuvių parapijos pradinė mokykla. Joje lietuvių kalba, Lietuvos istorija ir geografija, taip pat ir dainos bei tautiniai šokiai yra *privalomi* mokomieji dalykai *visiems* šios mokyklos mokiniams. Tai yra didelis ir išimtinis tos parapijos klebono a.a. kun. J. Simonaičio nuopelnas. Deja, šis šviesus pavyzdys kol kas tėra beveik vienintelis mūsų JV lietuviškoje išeivijoje. Tai, kas daroma kitose lietuvių parapijinėse mokyklose, vis dar neprilygsta Elizabetho pavyzdžiui. Vienur lietuviškieji mokslo dalykai dėstomi pačių seselių-mokytojų, bet jie neprivalomi net ir lietuvių vaikams. Kitur prisidengiama faktu, kad mokykloje esama mokytojos, galinčios mokyti vaikus lietuviškai ir šį bei tą veikiančios tam reikalui. Tikrai lietuviškos dvasios tokioje mokykloje nėra ir negali būti, kai mokyklos vadovai ir globėjai, o kartu su jais ir mokytojų dauguma, lietuvybės reikalams visiškai abejingi. Dar kitur parapijinėse mokyklose jaučiama aiški priešlietuviška dvasia. Tokiose mokyklose ne tik nėra lietuvių kalbos pamokų lietuvių vaikams, bet aiškiai pasisakoma ir prieš tikybos dėstymą lietuvių kalba.

Tokiose nelinksmose mūsų JV parapijinių mokyklų aplinkybėse gimė mintis steigti šeštadienines „vargo mokyklas". Jos atsirado JV-bėse ir Kanadoje, kai čia suvažiavo didesnis lietuvių tremtinių būrys. Šie vėliausieji Amerikos ateiviai suprato, kad, kol bus visomis galimomis priemonėmis kovojama dėl lietuvių kalbos ir kultūros teisių lietuviškose Amerikos mokyklose, reikia neatidėliojant steigti trumpalaikes mokyklėles tam jaunimui, kurio tėvai supranta tautinio auklėjimo svarbą. Tos mokyklėlės veikia vieną dieną savaitėje, šeštadieniais. Jų tinklas dabar gana platus. Jose dirba daugiausia tie patys mokytojai, kurie mokė jaunimą ir tremtinių stovyklose Vokietijoje. Prie jų prisidėjo kaikur ir nauji talkininkai. Vienur kitur tėvai suorganizuoja kiek lėšų mokytojams atlyginti, bet tas atlyginimas, žinoma, tėra tik minimalus, sakytume, simbolinis.

Šeštadieninių mokyklų darbą reikia vertinti labai teigiamai. Juk tik jų dėka lietuviškasis jaunimas susieina į būrį bent vieną dieną per savaitę ir kelias trumpas valandas skiria savo gimtajai kalbai patobulinti, tėvynės praeičiai ir dabarčiai, tautos kultūrai pažinti. To jaunimo tarpe kaikur yra ir čiagimių lietuvių vaikų. Tai rodo, kad lituanistinio mokymo svarbą supranta ir kaikurie senosios išeivijos tautiečiai.

Deja, esama ir gana liūdnų reiškinių. Kad šeštadieninės mokyklos tėra tik dalinė priemonė tautinei jaunimo sąmonei palaikyti ir stiprinti, kad kova dėl lituanistinio mokymo pastoviose lietuvių laikomosiose mokyklose turi būti vedama ir toliau, — yra aiški tiesa, deja, nevisiems mūsų tautiečiams. Jau esama net ir tarp naujai atvykusių ir tokių tėvų, kurie drįsta pasisakyti prieš lituanistinį mokymą parapijinėse mokyklose ir raštu prašo tų mokyklų vadovybę atleisti jų vaikus nuo lietuviškųjų dalykų mokymo. Tai sąmoningo *nusitautinimo*, ne nutautinimo reiškinys.

Ir visur kitur pasaulyje lietuviai mėgina mokyti savo vaikus tais pačiais būdais. Brazilijoje esama lietuvių laikomų mokyklų (Sao Paulo mieste), kuriose lituanistinis mokymas galimas, tik vaikams sukakus 14 metų. To reikalauja Brazilijos įstatymai. Tačiau ir tenai stengiamasi duoti jaunimui tiek lietuvių kalbos, tiek aplamai tautinės kultūros žinių mokyklose ir už jų sienų. Esama mokyklėlių ir Didžiojoje Britanijoje ir Australijoje, ir Kanadoje, taip pat ir Vokietijoje. Visoms joms tinka *vargo mokyklos* vardas, nes jų darbo kelias yra sunkus. Visos jos šeštadieninės ar sekmadieninės. Vokietijoje leidžiama ateityje steigti tautinėms mažumoms mokyklos su dėstomąja vokiečių kalba ir gimtosios kalbos bei tikybos gimtąja kalba pamokomis. Tuo tarpu vienintelė lietuvių gimnazija Vokietijoje (Vasario 16-sios gimnazija) tebėra vokiečių valdžios pripažįstama augštesnioji lietuvių dėstomąja kalba mokykla.

Kas darytina lietuvių mokyklų srityje? Sunku glaustai atsakyti į tokį klausimą. Suprantama, kad tenkintis dabartine mūsų mokyklų padėtimi JV-bėse, tiek ir kitur jokiu būdu negalime. Todėl turime siekti šių tikslų:

1. Sudarydami pasaulio lietuvių bendruomenės organizaciją, turime rūpintis, kad jos centre veiktų ir visų lietuviškųjų švietimo įstaigų (mokyklų ir kursų) vadovaujamasis centras. Kaip tas centras vadinsis — švietimo taryba ar pan. — antraeilis dalykas. Tokios pačios švietimo tarybos ar valdybos turi būti kuriamos ir paskirų kraštų lietuvių bendruomenės organizacijos centruose.

2. Švietimo vadovybės (tarybos ar valdybos) turi rūpintis lietuviškųjų mokyklų tinklu, esamųjų mokyklų tinklu, esamųjų mokyklų darbo gerinimu, mokslo planų (programų) bei vadovėlių rengimu, mokytojų rūpinimu ir pan. reikalais.

3. Esamos lietuvių parapijų mokyklos JV-bėse ir kitur turi būti ne tik savo vardu, bet tikrai lietuviškos mokyklos. Jose lietuvių vaikams turi būti dėstomi visi lituanistiniai dalykai, kurie su tokiu vargu einami dabartinėse šeštadieninėse ar sekmadieninėse mokyklose. Lietuvių

NEBEMINIMAS STALINO VARDAS...

Sako, laikraščiai brangūs. Ypatingai B.L. Už kelis niekų prirašytus puslapius šilingo prašo. Yra, tačiau laikraščių, kurie nieko nekainuoja. Tiesiog per prievartą brukami tik skaityk, susimildamas. Toks yra Vilniuje leidžiamas, žyduko Zimanto redaguojamas dienraštis „Tiesa".

Niekas jo neprašo, o vis dėlto kažkokia gailestinga ranka vis siunčia. Ne reguliariai, po kelis numerius iškarto, bet vistik siunčia. Anksčiau, kai dar „tėvelis" gyvas buvo, gaudavome tos „Tiesos" pūdais. Šiukšlių vežikas vos spėdavo išvežti. Dabar tesiunčia tik po vieną egzempliorių. Neturėdamas ką veikti bandau vieną numerį paskaityti — sakau pajieškosiu tiesos, juk „Tiesa" turėtų teisingai rašyti.

Vartau ir stebiuosi. Būdavo anksčiau beveik pusė pirmojo puslapio būdavo įvairūs sveikinimai „mokytojui", „globėjui", „mokslininkų mokslininkui"... Straipsniai, dažniausiai, prasidėdavo sakiniu: „Stalinas pasakė...". Dabar vartai ir stebiesi. Atrodo, kad ir toji „Tiesa" jau nebe tiesa. Nei sveikinimų, nei Stalino vardo minėjimų...

Na, manau, pasiskaitysiu, senas vietas, kuriose gyvenau prisiminsiu, gal vieną kitą pažįstamą pavardę surasiu.

Valsčiai, rodos, dar tie patys, bet kaimų senųjų pavadinimų tai nė su žiburiu neužtiksi. Vietoj gražių lietuviškų vardų, randu visokius „Iljičiaus priesaikos", Stalino vardo", „Čepajevo vardo" ir kitokius nieko nesakančius kolchozų pavadinimus. Šiurpu darosi, kai pagalvoji, iki kokių smulkmenų nuėjo rusinimas Lietuvos kaime.

Vistiek skaitau, o vis gal nors trupinį tiesos atrasiu. Na tiesos „Tiesoje" tik tiek, kad ji „Tiesa" vadinasi. Bet atidžiai skaitydamas tarp eilučių vis gali išskaityti vieną kitą dabartinio gyvenimo Lietuvoje bruožą.

Štai Nr. 171. liepos 22 d. visas antras puslapis pašvęstas aprašymam, kaip vieningai Lietuvos žmonės pritaria Rusijos komunistų žygiams — atseit Berijos nušalinimui. Ką veiks nepritarę, jei taip įsakyta...

Vilniuje kažkoks draugas Markevičius šaukia:

„Buržuazinis persigimėlis ir išgama Berija pasikėsino į mūsų didžiosios partijos vienybę...

„Persigimėlis ir išgama" — skamba, kaip sviestuotas sviestas. Bet Markevičius, matyt, žino, kad sviestu košės nepagadinsi...

Kaune tą pačią giesmelę gieda prof. Baršauskas — Politechnikos Instituto Direktorius. Tik jis dar tėviškai pamoko:

„Nesugriaunama yra broliška lietuvių ir rusų tautų draugystė. Šios broliškos draugystės dėka lietuvių tautai didžioji rusų tauta nekartą ištiesė pagalbos ranką...(?!)

Na, kaip gelbėjo mus didžioji rusų tauta praeityje, tai nereikia mums pasakoti. Mūsų sąmonėje dar tebėra gyvi Kražių skerdynių, spaudos draudimo ir Muravjovo koriko laikų vaizdai. Kaip gelbsti rusai lietuviams dabar negi sužinosi iš prof. Baršausko. Juk jis kaip tas šunelis: kur laka tam ir loja. Negirs rusų, nebus direktorium. Ko gera dar ir pats iškeliaus tais pačiais keliais, kuriais iškeliavo tūkstančiai nekaltų lietuvių, didžiajai rusų tautai padedant...

Iš prof. Baršausko kalbos sužinome, kad tas... „niekšas Berija kesinosi sugriauti šventą ir neliečiamą rusų lietuvių brolišką draugystę".

Panašiai pasisakė kalbėtojai ir kitose vietose. Žiežmariuose, Panevėžyje, Širvintuose, Joniškėlyje...

Tarybiniai akademikai turėjo net specialų susirinkimą, kuriame pirmuojų smuiku, kaip dera, užgrojo draugas vice prezidentas Žiugžda.

„Šlykštus užsienio imperialistų tarnas Berija kesinosi į Tarybinės liaudies laimę..." Tuo pačiu, žinoma, ir į laimę tarybinių mokslininkų, kurių uždavinys, Žiugždos žodžiais tariant, „...plačiai propaguoti marksistines leninines idėjas (kodėl ne Stalinines) demaskuoti buržuazines ideologijos liekanas žmonių sąmonėje.

Štai kaip atsilikta nuo sovietinės kultūros pažangos! Vakaruose būdamas, vis galvojau, kad mokslininkų uždavinys yra kelti mokslo pažangą, daryti naujus išradimus ir patobulinti senuosius, o čia kitaip! Nesvarbu, kad gydytojas nemokės išpjauti apendicito, svarbu, kad jis turėtų komunisto partijos bilietą ir mokėtų atmintinai VKP(b) istoriją. Na, žinoma, po truputį pašnipinėtų ką veikia ir kalba jo draugai, sakysime, kad ir dr. Žiugžda...

Perskaičiau nuo pradžios iki galo, ir niekaip negaliu suprasti, kaip galėjo Stalinas būti toks neapdairus. Patį didžiausią niekšą, koks tik buvo visoje Sovietų Sąjungoje, paskirti vyriausiu enkavedistu ir net atominės bombos gamybos prievaizda. Pasitaiko išdavikų visur. Anglijoje buvo toks Fuksas, Pontecorvo, kuris nubėgo pas Malenkovą vandenilio bombos gaminti, Amerikoje Hiss'as, Rozenbergai, bet vistik nei vienas iš jų nebuvo paskirtas atominės komisijos pirmininku. Be pusbonkio vistiek nesuprasi. Neverta sukti galvos.

Verčiu toliau. Feljetonas! Na, čia bent atsigaivinsiu. Naujovišku jumoru pasidžiaugsiu. Perskaitau ir vėl jaučiuosi, kaip basliu per galvą smogtas.

Mat buržuazinėje literatūroje feljetonas tai jau kažkaip rišasi su proga smagiai pasijuokti, kartais net iki ašarų. Perskaičiau šitą ir iš pradžių pradėjau ašaroti, tik vėliau prisiverčiau karčiai nusišypsoti. Feljetonas ne feljetonas, bet tikras kaltinamasis aktas, surašytas kažkokiam Vaitkūnui iš Žemaitkiemio. (Gal jau vargšelio gyvo nėra pagalvojau perskaitęs sovietinį „feljetoną)

Rašoma, kaip Vaitkūnas, neturėdamas rytais šviesos, nes sovietinė šviesa teikiama tik vakarais ir tai nustatytomis valandomis, susigalvojo pasidaryti akumuliatorių bateriją, kad bent kiek rytais galėtų pasižibinti, kol žmona pagamins pusryčius. Apie tai sužinojo direktorius Lugovoj (irgi lietuvis?) ir pareikalavo, kad Vaitkūnas įtaisytų ir jam tą buržuazinį prietaisą. Ką darys Vaitkūnas. Įtaisė. Juk prieš valdžią nesišiausi. Tik visa bėda, kad Lugovoj panaudojo valdiškus akumuliatorius iš... kombainų. Kai reikėjo dirbti kombainai nevažiavo nei pirmyn, nei atgal. Nei tarybinis planas nieko nepadėjo.

Lugovoj, turbūt, ir dabar dar tebevažinėja lengva mašinėle po Lietuvos kolchozų laukus, tik vargšas Vaitkūnas nežinia kur, nes feljetone visa kaltė buvo suversta jam. Juk Rusijoje amžinai taip buvo — traukiniui nuo bėgių nuėjus, kaltas jieškmi ninkas...

Va, tau, ir juokai. Verkti reikia. Tik kai giliau pagalvoji, kai pamatai, kad Lietuvoje nėra rytais kuo pasišviesti suima juokas, toks, žinote, nemalonus pakaruokliškas juokas.

Kai paskui skaitai žinutę, kad Mažeikių rajono kolchozai atidavė valstybei po kelis šimtus tonų šieno „virš plano" ji nedaro jokio įspūdžio. Nėra šviesos, nereikia ir šieno. Kartus kolchozninko gyvenimas. Nėra su kuo jį palyginti, nebent su seniai jau laisvame pasaulyje išgyvendinta vergija...

Al. Donis.

„PASIGRAŽINK - NES TU ESI RUSĖ"...

Kad su lūpų dažymu yra susijęs moterų grožis, sužinojome iš neperseniausiai vykusių diskusijų tarp Dr. Valterio ir panelės Barboros. Gal kai kas manė, kad apie lūpų dažymą ir moterų grožį rašė tik „Br. Lietuvis"? Tikrai ne. Tomis temomis rašo ir vakarų Vokietijos spauda. „Schwarzwaldoer Bote" ta tema net vedamąjį straipsnį neseniai atspausdino. Šitomis temomis diskutuojama ir... Kremliuje.

Kas gi nemėgsta gražių moterų? Apie galimybes panaudoti gražias moteris ekonominiams ir ypač politiniams tikslams žinojo ne tik lenkai, Jadvygos grožiu pavergę Jogailos širdį, žinojo senoji Roma, žinojo Liudvikas XV, žinojo ir Napoleono priešai, ką reiškia madame Recamier grožis. Pasaulis daug negerovių būtų išvengęs, jei Vienos konferencijoj nebūtų taip daug šokta su Europos gražuolėmis. Tik kai Anglijos Emmeline Pankhurst iškėlė sufragečių vėliavą, daug kas ėmė galvoti, ar grožis, ar protas vaidina didesnį vaidmenį?

Nors labai pavėluotai ir Sovietų Sąjunga ižiūrėjo politinius lobius gražiuose moteryse. Popieriuje sovietinė moteris sulyginta su vyru jau 1917 metais, bet tas sulyginimas liečia tik vieną sritį: ji buvo priversta dirbti vyrų darbus ir gauti tokį patį menką atlyginimą, kaip ir vyras už stachanovietiškas normas. Sovietų moterims nerūpėjo ne drobės austi, nė darželiuose gėlių sodinti, nei švelnūs rankdarbiai. Jai reikia dirbti mūrininko, kalvio, traktoristo, akmenskaldžio darbą. Malenkovas, atrodo, į sovietų moteris ėmė žiūrėti pro kitokius stiklus, suprasdamas jų politinę reikšmę ir jėgą, kurios taip dabar reikia naujam Kremliaus valdovui. Atrodo, kad Stalino prakeikimą, kuriuo sovietinė moteris buvo pasmerkta skursti bespalviame gyvenime, Malenkovas bando panaikinti. Stalino buvo griežtai uždraustos pasigražinimo priemonės, kaip supuvusios buržuazijos prietaras ir papratys. Malenkovas šį stlainišką potvarkį panaikinęs, ragindamas kosmetikos pramonę iki šių metų pabaigos pakelti trigubai, o jos kainą sumažinti 50 proc. Lūpoms pieštukai, nagų lakas, kvepalai, pudra, plaukams dažai — staiga pasidarė sovietų moterims būtinybė. Tam tikslui didžiuliai žemės plotai paskirti rožių, jazminų ir kitokių gėlių plantacijoms, kad kosmetikos pramonės nepriklausytų nuo vakarų valstybių pramonės. Pasikeitė moterų žurnaluose temos: dingo šūkiai, kuriais buvo skelbiama, kad moterys, kosmetikos pagalba norinčios sužavėti vyrus, — liaudies priešai! Dabar tuose pačiuose žurnaluose ilgiausiai rašoma, kaip sovietinė moteris turinti dažytis lūpas, kokia spalva pudros tinka brunetei, kokia blondinei ir t.t. „Pasigražink — lai visas pasaulis mato, kad tu esi rusė" ... skelbia naujoji sovietinė politika moterims.

Draugė Elena Malenkovienė, buvusi žymiausia Maskvos teatrų artistė žino, ką reiškia jos patarimai dabartiniam Kremliaus, valdovui, o jis, spėjama, tuos patarimus labai vertina. Todėl ir ji, nors gal ir ne tokia, kokia buvo madame Pompadour, bet Kremliaus politikoje turinti savo balsą...

Kalnėnas

---

kalbai ir kitiems lituanistiniams dalykams parapijinių mokyklų pamokų lentelėse turi būti skiriama bent po 2 savaitines pamokas kiekvienos klasės vaikams. Mokykloms, kurios neturi tinkamai pasirengusių lituanistiniams dalykams dėstyti seselių-mokytojų, reikia kviestis tų dalykų mokytojų iš šalies.

4. Parapijose, kur nėra lietuviškų jų mokyklų, stengtis tokias mokyklas suorganizuoti ir išlaikyti.

5. Dabar veikiančias šeštadienines mokyklas aprūpinti mokslo planais ir būtiniausiais vadovėliais. Tai mūsų kultūrinių ir ekonominų organizacijų garbės reikalas: vienos jų turi rūpintis darbu, o kitos — lėšomis.

Būtų gera, kad liberalinė mūsų visuomenės dalis susirūpintų mūsų mokyklomis grynai praktišku būdu: užuot ginčijusis su katalikų visuomenės vadovybe ir spauda dėl parapijinių mokyklų lietuviškumo, parodytų pavyzdį, kaip galima praktiškai spręsti lietuviškojo mokymo klausimą šalia parapijinių mokyklų, pvz., išrūpinant lituanistinio mokymo valandas ir mokytojo etatą vienoje kitoje viešojoje (public) mokykloje arba net įsteigiant nepriklausomą nuo parapijų lietuviškąją pradinę mokyklą.

Lietuviškoji JV visuomenė neturėtų likti kurčia ir augštesniųjų lietuvių mokyklų reikalui. Mūsų išeivijos spaudoje ne kartą nuskambėjo šauksmas leisti vaikus į jau turimas lietuvių augštesniąsias mokyklas: Marianapolio Kolegiją, Sesėrų Kazimieriečių Mergaičių Akademiją ir Marijos Augštesniąją Mokyklą Chicagoje ir kt. Jei tos mokyklos bus gausiai lankomos lietuviškojo jaunimo, jei tas jaunimas ten sudarys nusveriančiąją daugumą, bus pagrindo reikalauti, kad tos mokyklos būtų ne tik savo vardu, bet *ir esmės lietuviškos*. Tad šauksmas leisti vaikus į lietuvių įsteigtas ir laikomas augštesniąsias mokyklas turi būti išgirstas visų lietuvių tėvų, kuriems nuotolis ir kitos aplinkybės leidžia rinktis savąją mokyklą.

Augštesnioji lietuvių mokykla, suteikdama jaunuoliui šalia oficialiai reikalaujamo laivinimo ir lietuviškų jų dalykų programą, parengtų jį to limesnėms studijoms ir gyvenimui, kaip sąmoningą lietuvį, šviesuolį, savo visuomenės narį ir vadovą. To turėtume siekti visi, kam rūpi lietuvybės ateitis ir kova dėl tėvynės prisikėlimo. Kai sakome „visi", turime galvoje ir tuos, kurie neturi vaikų ar neišgali jų leisti į augštojo mokslo ar meno viršūnes. Tenebūna mūsų tarpe pavydo jausmo: kiekvienas mūsų pačių ar mūsų kaimynų tautiečių vaikas, išėjęs augštąjį mokslą, tapęs kuriuo įžymiu mokslininku, menininku, kariu, administratoriumi ar kuriuo kitu garsiu žmogumi ir išlikęs tvirtu bei veikliu lietuviu, yra vertas *mūsų visų* džiaugsmo ir pasididžiavimo. Jis yra mūsų tautos turtas, mūsų retėjančių gretų papildytojas. Duokime tautai to turto kuo-daugiausia!

„Lietuva"

PAVERGTOJ TEVYNĖJ

AMNESTIJA - BLEFAS

Kaip ir buvo galima laukti, savame krašte ir užsienyje taip išgarsintas sovietų amnestijos įstatymas pasirodė tikras blefas. Kaip nurodo britų ekspertai Rusijos reikalams, amnestijos įstatymo nėra sąraše tų dekretų ir įstatymų, kurie buvo pateikti aukščiausiajai tarybai tvirtinti. Ir apie baudžiamojo statuto švelninimo Maskva jau nebeužsimena, nors kovo 28 d. sovietų liaudžiai buvo pažadėta tą kodekso reformą paskelbti jau už 15 dienų. Britų ekspertai prieina išvados, kad Kremlius jau nėj nebemanąs sušvelninti policinį ir teismų režimą.

SNIEČKUS DAR KARTĄ IŠSISUKO

Kai griuvo Berija, buvo galima laukti, kad suklups ir ilgametis Berijos draugas Lietuvoje — Sniečkus. Bet jis, matyti, pavėdęs po peiliu kitus savo bendrininkus, šį kartą pats dar išsisuko ir vėl sėdėjo aukščiausiosios tarybos salėje Maskvoje. — Nuo liepos 18 d. „Tiesoje", Lietuvos kompartijos vyriausiajame organe, už redaktorių pasirašo jau ne G. Zimanas, bet redaktoriaus pavaduotojas P. Griškevičius.

20 NAMŲ KOLŪKIEČIAMS, 460 PASTATŲ KIAULĖMS

Vilniaus radijas rugpiūčio 11 d. giriasi, kad šiemet bus perduota kolūkiečiams 20 „puikiai įrengtų namų". Pirmieji 10 esą jau baigiami. Tuo tarpu kiaulėms esą jau baigiami apie 400 pastatų. Kai Lietuvos žemės ūkyje dirba ir gyvena milijonas ar daugiau žmonių, pastatymas jiems 20 namų yra tikras pasityčiojimas. O kokia yra tikrovėje ta kolūkinė statyba, „Tiesa" 160 numeryje pavaizduoja, rašydama, kaip Skaudvilėje žlugdoma statyba: „Pernai rajono kolūkiuose statybos planas buvo įvykdytas tik 5-10 %". Kitoje vietoje iš to paties Skaudvilės rajono rašoma: „Visi tvartai tamsūs, be grindų". Gi Nemakščių kolūkyje statybinė medžiaga buvusi panaudota kurui.

SUSIRINKS LIETUVOS AUGŠČIAUSIOJI TARYBA

Vilniaus radijas rugpiūčio 14 d. paskelbė LTSR augščiausiosios tarybos prezidiumo pirmininko J. Paleckio ir sekretoriaus Naujalio pasirašytą įsaką apie augščiausiosios tarybos 4-sios sesijos sušaukimą Vilniuje, rugpiūčio 21 dieną. — Parvažiavę iš Maskvos ir parsivežę iš ten naujų instrukcijų, Lietuvos bolševikinės valdžios pareigūnai dabar „apšvies" savo mažesniuosius vadus ir liaudį. Be to, Lietuvos augščiausioji taryba turės formaliai tvirtinti visus pastarųjų metų, ryšium su Berijos nuvertimu įvykdytus, gausius pakeitimus tarybinėje valdžioje. Sprendžiamojo balso augščiausioji taryba neturi, o jos nariai ne liaudies rinkti, bet kompartijos ck paskirti. Tad ir visa ta augščiausiosios tarybos sesija yra tik tuščia komedija.

NESĖKMINGA PIŪTIS LIETUVOJE

Jei Vilniaus radijas šienapiūties ir javapiūties metu nuolat gyrėsi „viršytomis normomis", tai kompartijos vyriausiasis organas „Tiesa" beveik kiekviename numeryje išbara vietinius pareigūnus dėl trūkumų, vykdant piūties darbus. Pranešimai iš vietų parodė, kad daug kur tie darbai vyko nepaprastai lėtai. Maža ką padėjo ir išgarsintoji „mechanizacija", kai traktoriai ir kombainai sugedę stovi laukuose ar net dar iš rudens neremontuoti stovi MTS kiemuose. Kaikur mašinos neveikė nei šienapiūties, nei javapiūties metu, ir kolūkiečiai turėjo su plikais dalgiais eiti į laukus. Ir darbo draugmė, matyti, gerokai pašlijusi. Kolūkiečiai, atrodo, sovietinės valdžios mažai beklauso. Anot „Tiesos", kai kurie visas trečdalis kolūkiečių neina į laukus.

TŪKSTANČIAI ŽMONIŲ NUŽUDYTA BE KALTĖS

VIENOS JAUNOS VOKIETAITĖS IŠGYVENUSIOS LIETUVOJE 6 M. PRISIMINIMAI

Vieną šaltą 1945 metų, kovo rytą, palikau su tėvais Gerdauen. Kelyje į vakarus vyko tūkstančiai vokiečių pabėgėlių: vežimais, dviračiais ir pėsti. Sovietų artilerijai ir aviacijai tai buvo geriausias taikinys patenkinti savo kraujo troškimą. Pakelėse gulėjo šimtai užmuštų vaikų, moterų ir senelių, — o sužeistaisiais niekas nesirūpino. Visų tikslas buvo pasiekti Karaliaučių ir iš ten per Pillau kaip nors išvykti vakarų Vokietijon. Apie pergalę nei mes, nei mūsų kariuomenė jau nebetikėjo — kiekvienas individualiai stengėsi kaip nors savo galvą išgelbėti. Tačiau tik mažai dalelei pabėgėlių tai pavyko — visi kiti arba kelyje žuvo arba pateko bolševikams. Per sąmyšį pasimečiau nuo saviškių ir niekuomet jų daugiau nebesutikau.

Ne tiek daug žmonių žuvo per patį karą, kiek atėjus bolševikų kariuomenei. Tūkstančiai vokiečių moterų, vaikų ir senelių buvo nušauta be mažiausios kaltės. Praėjus egzekucijų bangai prasidėjo žiaurus badas. Rytprūsiuos, tam kadaise žydinčiame žemės ūkio krašte, žmonės mirė badu tūkstančiais ir sovietai į tai visiškai nekreipė dėmesio. Ir viešai buvo galima išgirsti kalbant rusus, kad badas ir ligos jiems sutaupo daug laiko ir padeda atsikratyti „tais prakeiktais niemcais". Tokiai padėčiai esant ėmė sklisti visame krašte gandai, kad Lietuvoje esą pakankamai maisto, kad lietuviai labai gerai vokiečius priima ir juos slepia nuo rusų. Ir aš panorau šį gandą pati pasitikrinti, nors jau niekuo pasauly nebetikėjau. Po ilgų pastangų pavyko man pereiti sieną ir pėsčiomis atvykau iki Nemakščių, netoli Raseinių. Pakelyje visur mane lietuviai sušelpė maistu ir apnakvydindavo. Kai pirmą kartą pamačiau ant stalo padėtus sviestą, duoną, lašinius, pieną ir kt., apsiverkiau ir pati netikėjau savo akimis, kad tokių dalykų pasaulyje dar esama. O viena senutė lietuvė su pasigailėjimu į mane žiūrėdama vis kartojo: „Essen, essen..."

Kadangi vokiečių pabėgėliai masiniai plūdo į Lietuvą, tai vienoje vietoje ilgiau išbūti negalėjau. Bet ir amžinas bastymasis buvo įgrisęs ir pavojingas. Laimingu sutapimu mane priglaudė viena lietuvių ūkininkų V. Šcima prie Nemakščių. Čia ilgai neišbuvau, nes milicija ir stribai labai persekiojo. Po kiek laiko mane priglaudė sekančio kaimo ūkininkas A., kuris kartu buvo ir batsiuvys. Čia ir išbuvau iki išvykimo vakarų Vokietijon. Šeimininkas A. turėjo 10 ha žemės ir gerai vertėsi, tačiau pradėjus steigti kolchozus, viską kas buvo galima parduoti pardavė ir nusipirko Skaudvilėje namą, manydamas ten persikelti ir atidaryti batsiuvio dirbtuvę. Tačiau ši kombinacija jam nepavyko — namą bolševikai konfiskavo, o jo ūkį prijungė prie „Didvyrio" vardo kolchozo. Gyvenimas pasidarė sunkus, bet vis tik šiaip taip šeimininkas A. vertėsi, slapta taisydamas ir siūdamas batus.

Bolševikinis teroras ir kolchozų įvedimas žmones stūmė depresijon, bet vis tik šiaip taip dar laikėsi, vildamiesi, kad greitai prasidės karas ir juos išgelbės iš sovietinės vergijos. Tačiau visos viltys sudužo, kai vieną tamsią naktį prasidėjo žmonių deportacijos Sibiran. Ūkis buvo netoli Žemaičių plento, kuriuo šimtai sunkvežimių tūkstančius nekaltų lietuvių pradėjo vežti Rusijon. Iš mano kaimo išvežė apie 10 šeimų, tačiau šeimininkui pavyko pasislėpti.

Praėjus trėmimams, šeimininkas grįžo atgal, bet jau jo daugiau nebeišvežė. A. sesuo slapta laikė vieną vokietį gydytoją, kuris buvo pabėgęs iš belaisvės. Kažkokiu būdu milicija apie tai sužinojo ir A. seserį su visa šeima ištrėmė. Vokiečiui gydytojui pavyko pabėgti į mišką pas partizanus. Ūkis liko išplėštas ir apleistas, tačiau pastatai nebuvo nugriauti. Šioje apylinkėje masiniai trėmimai vyko 1948 ir 49 metais, kurių metu ištrėmė apie 30 proc gyventojų. A. retkarčiais gaudavo iš savo švogerio Sibire laiškus, kur buvo rašoma, kad šis esąs nuo šeimos atskiras ir dirbąs anglių kasyklose. Prašė atsiųsti maisto ir rūbų.

Prie Nemakščių yra vienas sovietų aerodromas su angarais lėktuvams, tačiau ne visuomet čia lėktuvai stacionuoja. Kelis kartus per metus čia vyksta sovietų kariuomenės manevrai, kurių metu būva daug lėktuvų. Tuomet būna metami parašiutininkai, šaudoma iš pabūklų ir pan.

Kolchozus įvedus, iš visų ūkininkų buvo atimta viskas kas bent šiokios tokios vertės turėjo. Atėmė ir visus gyvulius, retai kam palikdami ir vištą. Surinkti kolchoze gyvuliai stipo badu, o bolševikai skelbė, kad tai sabotažas, kad kapitalistų šnipai gyvulius nuodija. Kartą pastipus 10 karvių, visos buvo išvežtos į Kauną nustatyti pastipimo priežastį. Vėliau pranešė, kad tikrai nunuodytos, o žmonės šypsojosi iš tokių kvailų paaiškinimų. Buvo daug žmonių suareštuota ir kur tai dingo, tačiau gyvuliams ir toliau stimpant, daugiau „sabotažininkų" nebebuvo ieškoma.

Nemakščiai ir Skaudvilė per karą labai nukentėjo. Dabar yra pastatyta mažų medinių namelių, kurie atrodo, lyg grybai po lietaus. Nemakščiuose veikia viena maža krautuvėlė, kurioje nieko negalima gauti pirkti. Skaudvilėje yra kelios tokios krautuvėlės ir viena tekstilės krautuvė, laikoma privačiai vieno žydo. Tačiau jam prekyba nevyksta, nes viskas pasakiškai brangu.

Susisiekimas labai blogas. Iki 1950 nebuvo jokių autobusų ir kt. susisiekimo priemonių, kaip tik geležinkelis. Tačiau Viduklės stotis gana tolo kai ir žmonės buvo priversti daugiausia pėsčiomis keliauti. Tik vėliau buvo paruošti keleivių pervežimui du sunkvežimiai, kurie dažnai griūdavo ir susisiekimo tvarkaraščio nesilaikė. Kartais dienomis tekdavo išstovėti prie kelio, kol jis atvažiuodavo.

Skaudvilėje ir Nemakščiuose bažnyčios veikia, tačiau paskutiniu metu buvo kalbama, kad už mokesčių nemokėjimą Nemakščių bažnyčia bus uždaryta. Tikroji N. bažnyčia per karą sudegė ir jos vieton pastatytas paprastas medinis namas su kryžium ant stogo.

Koks tai A. giminaitis Nemakščiuose turėjo radijo aparatą ir klausydavosi užsienio žinių. Visi laukė, kad tik greičiau prasidėtų karas.

Pradžioje apylinkės miškuose buvo labai daug partizanų. Ji ir pati juos kelis kartus po 2-3 yra mačiusi pas A. ištremtą seserį. Šie ateidavo pasirūpinti maisto — buvo ginkluoti, bet be uniformų ir kitokių ženklų. 1950 m. buvo daug kautynių su bolševikų garnizonu ir daug partizanų žuvo. Beveik kasdien į Nemakščius buvo atvežami nušautų partizanų lavonai ir paguldomi turgavietėje. Girdėjo, kad tokie lavonai būdavo įvairiausiai išniekinami — prikalami prie namų sienų, įkišama burnon papirosai ir kt. dalykai. Būdavo ir taip, kad įmesdavo ir į šulinį pas tuos ūkininkus, kurie buvo įtariami palaiką su partizanais ryšius, ir liepdavo gerti šitą vandenį. A. duktė lankė Nemakščiuose gimnaziją ir pati pasakojo, kad kelis kartus visą gimnaziją vesdavo parodyti, kaip atrodo nušauti „banditai" ir liepdavo pasakyti, jei kuris pažįstamas. Nors ir daug partizanų sunaikino, bet dar daug jų ir liko. Jų veikla nė kiek nesumažėjo. Kartą, kai Nemakščius aplankė koks tai iš Kauno augštas bolševikų pareigūnas, jį dienos metu partizanai nušovė.

Jei nebūtų rusų, Lietuvon mielai grįžčiau, kur mane taip žmonės myli ir dalinosi paskutiniu duonos kąsniu — baigia savo pasakojimą jauna vokietaitė.

RUSAI MOKYSIS LIETUVIŠKAI?

Vilniaus radijas rugpiūčio 16 d. praneša, kad valstybinė pedagoginės literatūros leidykla leidžia lietuvių kalbos vadovėlius rusų mokykloms. Kai lietuviai nemėgsta okupantų rusų kalbos ir nenoriai jos mokosi, rusai, matyt, yra priversti patys mokytis lietuvių kalbos.

Žaibo metu ore visada atsiranda azoto deginio, kuris, jungdamasis su ore esančia drėgme, pagamina atitinkamą kiekį salietros. Neseniai vienas JAV chemikas nustatė, kad vienos atominės bombos sprogimo metu ore susidaro per 400 tonų azoto deginio.

Europos Lietuvių Kronika

LONDONAS

JUOZAS BERNOTAS LAIMĖJO ATOSTOGAS LONDONE

Memmingene gyvenąs J. Bernotas „Br. Lietuvio" loterijoje (Nr. 1146) laimėjo savaitę atostogų Lietuvių Namuose, Londone. Šis laimėjimas Bernotui ypatingai malonus, nes jis Anglijoje turi brolį, kurį, atvykęs atostogoms, galės aplankyti.

Iki šiolei dar neatsiliepė antras laimingasis, turįs loterijos biletą 1368, kuriam taip pat priklauso atostogos Londone.

IŠVYKSTA Į JAV

Šį sekmadienį į JAV išvyksta Juozas Ulevičius, ilgesnį laiką gyvenęs Londone. J. Ulevičius priklausė Londono Vaidilos sambūriui, bažnyčios chorui. Be to buvo veiklus skautas —vytis.

Amerikoje, Chicagos mieste, J. Ulevičius apsigyvens pas VI. Palubecką, prieš metus išvykusį iš Londono.

— Nuvykęs Amerikon, — sako atsisveikindamas Ulevičius, — vėl ieškosiu „Chicagos Vaidilos", skautų organizacijos ir taip, kaip ir čia, stengsiuos dirbti lietuviškąjį darbą.

Išvykstančiam jaunam ir veikliam lietuviui linkime geros sekmės naujame krašte.

PERSIKĖLĖ LONDONAN

DBLS Leicesterio skyriaus pirmininkas, T. Grikinas, ilgesnį laiką gyvenęs ir dirbęs Leicesteryje, su žmona ir dukterimi persikėlė nuolatiniam gyvenimui į Londoną. P. Grikinai, kol gaus privačiai butą, apsistojo Lietuvių Namuose.

ATOSTOGAUJA LIETUVIŲ NAMUOSE

Šią savaitę Lietuvių Namuose atostogauja A. Navickas, iš Ketteringo. A. Navickas dirba geležies liejykloje. Vidurkis uždarbio apie 11 svarų.

Iš Yornfieldo, Woward Hall, atostogoms atvyko P. Ubmrasas, kuris dirba pašto valdininkų kursų bendra butyje porteriu. Umbrasas toje pat vietoje išdirbo apie penkeris metus, vienišas lietuvis tarp kelių šimtų anglų. Paatostogovęs Londone, Umbrasas vyksta Vokietijon apsinkyti pažįstamų.

IŠVYKO JŪRININKO DARBUI

Lietuvių Namuose gyvenęs jaunuolis Kvietkus išvyko jūrininko darbui į estų laivą. Tame pat laive dirba penki lietuviai: Matukas, Jakubauskas, Laurinavičius, Juodviršis. Estų laivas palūkioja po Panamos vėliava. Šiuo metu laivas išplaukė Ispanijon.

50 SVARŲ BAUDOS UŽ NAMINĘ

Lenkas P. N. Pawlenko, dirbąs bravore, namuose gamintu „samagonu" vaišino draugus. Policija „samagonu" besivaišinančius užtiko Pawlenko bute. Teisiamas Pawlenko nubaudė 50 svarų bauda ir konfiskavo naminei varyti įrankius.

COVENTRY

P. VALTERIENĖ IR POVILAVIČIUS KONCERTUOS COVENTRYJE

Veiklusis coventriečių DBLS skyrius rugsėjo 12 d. „Pilot" salėje ruošia Tautos šventės minėjimą. Meninę minėjimo dalį atliks p. Valterienė, Povilavičius ir Nottinghamo vyrų oktetas. Paskaitą skaitys A. J. Kaulėnas.

HALIFAXAS

LIETUVIŠKOS JUNGTUVĖS

Rugpjūčio 22 d. Halifaxo Šv. Kolumbo bažnyčioje lietuvis kapelionas palaimino Kazio Šilininko ir Onutės Bružinskaitės moterystės ryšį. Vargonais grojo lenkas profesorius, o jaunuosius prie altoriaus palydėjo keturios jaunos, gražiai pasipuošusios poros. Jaunosios brolis Juozas darbštus skautų veikėjas, su skaute R. Sinkevičiūte buvo pirmoji pabrolių pora.

Po jungtuvių ir specialių Mišių jauniesiems vaišės surengė p. Bružinskai, kurių gyva yra mamytė, sesuo ir brolis. Artimųjų ir pažįstamų tarpe darniai skambėjo lietuviškos dainos, kurios graudino jaunuosius, primindamos, jog „jau sukalbėti meilūs žodeliai, sumainyti žiedeliai".

Gražu, kai tremtyje kuriasi graži lietuviška šeima, kuri lengviausiai gali tęsti lietuviškas tradicijas. Linkime, kad jaunieji p. Šilininkai gražiai sugyventų, patogiai įsikurtų ir būtų jautrūs lietuviškiems reikalams. Laimingų metų!

NOTTINGHAMAS

Nottinghame Tautos Šventės minėjimas ruošiamas šeštadienį, rugsėjo 5 d., 7 val. Sycamore Rd. Programoje paskaita, meninė dalis. Šokiai. Kviečiami vietos ir apylinkės lietuviai dalyvauti minėjime.

Įėjimas nemokamas.

Nottinghamo skyriaus valdyba

MINĖS ARK. SKVIRECKO SUKAKTĮ

Rugpjūčio 23 d. Nottinghamo lietuvių katalikų bendruomenės bažnytinis komitetas, vadovaujamas pirm. J. Bliūdžiaus, savo posėdyje nutarė spalio 24 d. iškilmingai paminėti Kauno Arkivyskupo Metropolito Juozapo Skvirecko 80 metų amžiaus sukaktį. Numatyta tą dieną surengti iškilmingą akademiją su paskaita ir menine dalimi, o J. E. Arkivyskupą pasveikinti specialiu adresu visų Nottinghamo lietuvių vardu.

Bažn. Komitetas tikisi, kad jų sumanymui visi pritars, prisidėdami prie rengiamos programos ir gausiai atsilankydami akademijoje.

KRIKŠTYNOS

Rugpjūčio 22 d. Šv. Patriko bažnyčioje lietuvis kapelionas pakrikštyjo ketvirtą p. Vainorų kūdikį — Nijolę Valeriją. Be jos laiminguos namuos dainuoja dvi dukterys ir sūnus, kuris ypač mylį savo mažąją sesutę ir juokina ją įvairiausiomis dainomis.

Džiaugdamiesi Dievo palaima, p. Vainorai surengė jaukias vaišes, kurių metu buvo išdainuotas, tur būt, visos lietuvių liaudies dainos, nes šeimininkė p. Vainorienė yra visų žinoma kaip gera ir balsinga dainininkė.

VOKIETIJA

BALTŲ CENTRO TARYBOS POSĖDIS

Rugpiūčio mėn. 14 d. Augustdorfe įvyko Baltų Centro Tarybos posėdis. Posėdyje dalyvavo Latvių Centro Komiteto pirmininkas V. Janums ir narys J. Ozolinš, Estų Centro Komiteto pirmininkas H. Stockeby ir PLB Vokietijos Krašto Valdybos pirmininkas Pr. Zundė.

Posėdžiui pirmininkavęs p. H. Stockeby pranešė, kad Vokietijos parlamento nario Dr. Pfleiderer pastangų dėka Vokietijos vyriausybė yra numačiusi skirti 100.000 DM tremtinių kultūriniams reikalams. Tiesa, ar tie pinigai bus kada išmokėti, yra dar labai abejotina, nes stato ma sąlyga, kad ir kiti Europos kraštai skirtų atatinkamas subsidijas.

Pr. Zundė painformavo apie Tremtinių Centro Sąjungos veiklą. Mirus sąjungos generaliniam sekretoriui, p. Blensky, tariamasi dėl naujo kandidato tam postui. Kadangi p. Blensky buvo lenkų Centro Komiteto išstatytas kandidatas, nutarta pasiūlyti ir dabar Lenkų Centro Komitetui duoti toms pareigoms žmogų.

Jei lenkai tinkamo kandidato nepristatytų, tikriausiai Sąjungai būtų priimtinas ir pabaltietis. Sąjunga neseniai yra įteikusi vokiečių vyriausybei platų memorandumą dėl kompensacijos nukentėjusiems nuo nacių režimo. Rugsėjo mėnesio bėgyje numatyta sukviesti Sąjungos generalinį susirinkimą.

Baltų Centro Taryba, apsvarsčiusi Baltų Spaudos Biuro veiklą, nutarė ir toliau subsidijuoti biuletenio vokiečių kalba „Baltische Korrespondenz" — leidimą.

Latvių atstovas, p. Janums, painformavo, kad Stuttgarte vokiečių teismas norėjo prievarta iškraustyti vieną latvį iš buto naujai pastatytose tremtiniams sodybose. Latvių Centro Komitetas tą bylą gynė ir teismas pripažino, kad tremtiniams sodybose turi būti taikomas nuomininkų apsaugos įstatymas kaip ir vokiečiams. Tai esąs reikšmingas precedentas.

Augustdorfe, kur vyko Baltų Centro Tarybos posėdis, šiuo metu yra didžiausia užsieniečių stovykla Rheino-Westfalijos krašte. Ten yra įsikūrę ir latvių bei estų Centro Komitetai.

* * *

Hamburgo apylinkės metiniame susirinkime rugpiūčio 1 d. išrinkta naujoji Valdyba pasiskirstė pareigomis tokiu būdu: pirmininkas Z. Duseika, sekretorius M. Lipšys, kasininkas E. Čerkus. Į Revizijos Komisiją išrinkti: I. Sragauskas, P. Stoncelis ir M. Penelis. Susirinkime dalyvavo 64 nariai. Jame pirmininkavo p. I. Sragauskas, o sekretoriavo p. Stoncelis.

* * *

Hohenfelde es seniūnijai vadovauja, seniūnijos narių nutarimu, gegužės 13 d. staigiai mirus jos seniūnui A. Šneideraičiui, jo žmona, p. Maria Šneideraitienė.

* * *

Šveicarų Europos pagalbos įstaiga (Schweizer Europahilfe) praneša Vokietijos Krašto Valdybai, kad Vasario 16 Gimnazijai klausimas bus svarstomas Tarybos posėdyje rugpiūčio 31 d.

* * *

DBLS Leeds skyrius pdaukojo vasario 16 Gimnazijai L14.6.0. Šioji suma susideda iš atskirai surinktų aukų L11.6.0. ir skyriaus metinio susirinkimo nutarimu iš jo kasos paskirtų L3.0.0.

Aukoms rinkti daug darbo ir pasiryžimo įdėjo skyriaus sekretorius, p. Kl. Naudužas, „lyg kunigas kalėdodamas" tautiečių tarpe. Aukų rinkėjui nepagailėjus jėgų ir laiko, o tautiečiams paaukojus pagal išgales iš sunkiai uždirbamų pinigų, susidarė žymi paramos suma. Tikimasi, kad ir kiti DBLS skyriai nuoširdžiai atsilieps į prašymą paremti gimnazijai pastovios pastogės įkūrimą. Kad ir nedidelėmis sumomis, bet visiems sutartinai remiant, bus pastatyta lietuvių švietimo įstaiga, kuria lietuviai galės didžiuotis ne tik dabar, bet ir tolimesnėje ateityje. Gimnazijos Namai yra lietuvių vienybės ir jų pasiryžimo simbolis.

Pajieškau Pijušo ir Liaukadijos TORIELKŲ iš Bliūsukių kaimo, Švekšnos parapijos, Tauragės apskr.
Julius Demikis, Hotel „Sundon Park", Luton (Beds)

SVEICARIJA

Pirmasis tarptautinis religinio teatro kongresas įvyko Briga mieste rugpiūčio 12 - 17 dienomis. Kasdien po keturias valandas buvo studijuojamos įvairios religinio teatro problemos, vakarais rengiami vaidinimų pavyzdžiai. Ta progo Lozanos „Pilies Teatre" rugpiūčio 15 d. buvo statoma plačiai žinoma lietuvio rašytojo O. Milašiaus drama „Miguel De Manara". O Milašius yra laikomas vienu žymiausių mūsų laikų religinės literatūros rašytojų.

ITALIJA

VATIKANAS

Vatikano radijas visomis kalbomis paskelbė iš KNA (Vokiečių katalikų žinių agentūros) biuletenio paimtą žinią apie Hamburge įvykusią Pabaltijo politikų spaudos konferenciją: „Buvęs Lietuvos Finansų Ministeris Dr. Karvelis, — rašo KNA biuletenis, — tarp kitko, pareiškė, kad Maskvos naudojamos brutalios priemonės atskirti liaudį nuo bažnyčios Lietuvoje nepasiekė savo tikslo. Bandymas įsteigti taip vadinamą „liaudies bažnyčią" nepavyko. Lietuvių tautos religingumas šiandien yra stipresnis, negu kada nors. Pabaltijo tautų atstovai pasiuntė Jungtinėms Tautoms memorandumą, reikalaudami, kad derybų su Maskva atveju būtų atstatyta Pabaltijo valstybių nepriklausomybė ir griežtai pasisakydami, prieš oportunistinę su Maskva suartėjimo politiką, parduodant pavergtųjų tautų laisvę".

DBLS VISUOTINIO SUVAZIAVIMO DIENOTVARKE

Rugpiūčio mėn. 24 d. įvykusiame Centro Valdybos posėdyje nutarta pasiūlyti sekančią

DIENOTVARKĘ

1953 m. Spalio 24 d., šeštadienis. - 11 val.

1. Suvažiavimo atidarymas (p. M. Bajorinas)
2. Darbo prezidiumo rinkimas.
3. Sveikinimai —
   a) žodžiu (garbės svečiai)
   b) raštu (skaito suvažiavimo sekretorius)
4. Komisijų rinkimas —
   a) mandatų ir balsų skaičiavimo komisijos.
   b) rezoliucijų ir sveikinimų komisijos.
5. Nominatorių rinkimai
6. Lietuvos laisvinimo bylos būtis
7. DBLS Centro Organų pranešimai —
   a) Sąjungos Pirmininko pranešimas iš S-gos metinės veiklos.
   b) Centro Valdybos nario pranešimas iš skyrių veiklos (kun. A. Kazlauskas)
   c) Redaktoriaus pranešimas.
   d) Sąjungos Iždininko pranešimas ir sąmatos patikrinimas.
   e) Revizijos komisijos pranešimas
   f) Garbės Teismo pranešimas
8. Diskusijos dėl padarytų pranešimų.

* * *

1953 m. Spalio 25 d., sekmadienis

9. Pamaldos Londono lietuvių bažnyčioje.
10. Tarybos Pirmininko pranešimas ir ateities veikimo gairės.
    a) Diskusijos.
11. DBLS Centro Organų rinkimai
    a) Sąjungos Pirmininko rinkimas,
    b) Centro Valdybos rinkimas,
    c) Tarybos rinkimas
    d) Revizijos Komisijos rinkimas,
    e) Garbės Teismo rinkimas.

* * *

12. Sveikinimų ir rezoliucijų priėmimas (referuoja rezoliucijų komisijos pirmininkas).
13. Rinkimų rezultatų paskelbimas.
14. Klausimai ir sumanymai.
15. Suvažiavimo uždarymas.

Mykolaičiko laišką Eisenhoweriui kuriame jis kalba „tautos įgaliojimu", dalis lenkų spaudos vadina „samozvanco žygiu", paneigdami Mykolaičikui bet kurią teisę kalbėti lenkų tautos vardu. Ypač pasipiktinama, kad Mykolaičikas savo pareiškime nė žodžio nepasakąs dėl Lenkijai atimtų Vilniaus ir Lvovo miestų, tuo moraliai sutikdamas su įvykusiais faktais.

BRANGŪS TAUTIEČIAI!

Paskutinė Vydūno valia buvo ilsėtis tėvų žemėje, kurią jis taip mylėjo ir kuriai skyrė pačius gražiuosius savo kūrybinės dvasios žiedus. Tačiau, kol Lietuvių tauta galės jį palaidoti išlaisvintoj tėvynėj, jis turi laikinai ilsėtis savo dabartiniame kape Detmolde.

Mes, žemiau pasirašiusieji, būdami tikri, kad tremtiniai ir užsienio lietuviai norės pagerbti šio Didžiojo Lietuvio atmintį, esame pasiryžę pastatyti jam Vokietijoje tinkamą antkapį ir išleisti jo parinktus raštus. Todėl kreipiamės šiuo atsišaukimu į visus tautiečius, kuriems yra brangus Vydūnas ir jo atminimas, kviesdami prisidėti prie jo kapo pagražinimo ir raštų išleidimo kukliu - kiekvieno pagal išgales - įnašu.

Aukotojai bus skelbiami spaudoje.

B. Babrauskas — M. Krupavičius
S. Lozoraitis — V. Sidzikauskas
E. Simonaitis — L. Šimutis
K. Žalkauskas

Pastaba: D. Britanijos lietuviai prašomi aukas siųsti DBLS-gai šiuo adresu: Lithuanian Association in Gt. Britain, Lithuanian House, 43, Holland Park, London, W. 11, nurodant kokiam reikalui aukojama. Kitur Europoje lietuviai aukas siunčia arba Krašto Valdybai arba tiesiog: Staedtische Sparkasse, Detmold, Konto Nr. 8339.

DBLS Centro Valdyba.

KLAIPEDOS VOKIECIU SUVAZIAVIMAS

Atsisakoma „sustingusių reicho sienų". — Pripažįstami Lietuvos gyvybiniai interesai. — „Nenorim atgal į tokį kraštą, kur gyvena aziatai".

1953 m. rugpjūčio 1 ir 2 dienomis eilėje V. Vokietijos vietovių įvyko „tėviškės dienos" parengimai. Mannheime ta proga įvyko klaipėdiečių vokiečių sąskrydis. Pagrindinis parengimas buvo sekmadienį, rugpiūčio 2 d., Rosengarten (Mocarto) salėje. Jame dalyvavo apie 2.500 žmonių, tačiau tai nebuvo vieni klaipėdiečiai, o nemaža dalimi Mannheimo ir apylinkių šiaip tremtiniai ir vietiniai gyventojai. Salė buvo papuošta Klaipėdos, Prūsų Lietuvos ir kaikurių vokiečių vėliavų spalvomis.

Kalbėjo Richard *Meyer*, „Arbeits gemeinschaft der Memellaender" pirmininkas. „Tai, kas mums rūpi, šiuo metu labiau turi būti pergyvenama jausmais, negu gali būti ištariama žodžiais", pareiškė jis. Mannheimo miestas perimąs dabar jau nevien Klaipėdos miesto, kaip prieš karą, bet ir viso Klaipėdos krašto globą. Toji globa nesanti vien formos ar biznio dalykas, tai esąs širdies reikalas. Benamiai (pažodžiui issireiškė: „heimatlose Vertriebene") norėtų susilaukti daugiau meilės ir supratimo.

Mannheimo vyr. burmistras *Dr. Heimerich* pradžioje pabrėžė „tėviškės dienų" reikšmę apskritai. Girdi, „jei ir ne-visos turėtos Vokietijos sritys bus atgautos" visvien reikia puoselėti giminystės ryšius tarp atskirų dalių vokiečių. Istoriniai apžvelgūs, Mannheimo globos Klaipėdai suteikimas nesąs naujas dalykas. Jau 1915 m. gruodžio mėn., kai per Pirmąjį karą rusai buvo įsiveržę į Rytprūsius ir ten sunaikinę tūkstančius pastatų, Mannheimas parėmė Klaipėdą 50.000 RM pašalpa. Ir vėliau toji globa buvo tęsiama.

Matyti, vengdamas, kad klaipėdiečiai nesusidarytų sau perdaug iliuzijų dėl perspektyvų Mannheime, Dr. Heimerich pabrėžė, kad Mannheimo globa turėsianti daugiau moralinės, negu medžiaginės reikšmės. Tačiau būsią pasistengta, kad klaipėdiečiai būtų gerai priimti, nors miestas per karą yra 73 proc. sunaikintas ir tik pamažu atsistato. Po to burmistras perdavė Meyeriui Mannheimo globos klaipėdiečiams dokumentą.

Rudolfo Naujoko kalba buvo pati pagrindinė iškilmių kalba. Mannheimo miesto nutarimas globoti klaipėdiečius esąs širdies aktas, patvirtinąs vakarų miesto prie Rheino tinant, kaip ligi šiol kad būdavo, domėjimąsi rytais. „Mes turime padėkoti Mannheimui ir už globą, kurią jis suteikė anksčiau, nors „tada mums nebuvo dar taip bloga".

Tol nebūsią ramumo ir taikos, kol nebus padaryta tikrų sprendimų. Nesąs tikras sprendimas, kai be nubalsavimo atskiriamas kraštas, 700 metų priklausąs prie bendros tėvynės. Nesą tikri sprendimai, kai žmonės ištremiami iš kratšo, kuriame 1000 metų gyveno. „Tačiau visa kas yra panašu į „Grossmannssucht" (didybės maniją) reikia iš savo širdies pirmiausia išrauti. Labai sunku yra atsikratyti gundymų pavartoti jėgą. Gal būt tam kartui, pirmu žygiu, tai gali būti sėkminga, bet galutinėje išvadoje tai neapsimoką, nes švytuoklė grįžta vėl į kitą pusę". Jei iš savęs reikalaujame tų dorybių, tai ir iš savo kaimynų jų turime reikalauti. Tos valstybės, kurios kitoms tautoms daro nuoskaudų, nėra laimingos. Jei tarp atskirų žmonių reikalingas pasitikėjimas, tai jis reikalingas ir tarp tautų.

„Kas bus ateityje", klausia kalbėtojas. Prognozių yra nedaug. „Ar grįžti prie 1937 m. sienų, ar kitas sudaryti? Jei būtų imamos 1937 m. sienos, tai mes klaipėdiečiai atsidurtume anapus. Dabar tur būt dar per anksti apie sienas spręsti". Kalbėtojas primena, kad dabar Klaipėdos krašte yra apgyvendinta visokių totorių, kiniečių ir kitų aziatų. „Mes nenorime atgal į tokį kraštą ir nenorime gyventi kartu su tokiais, mums visiškai svetimais". Žinoma, ir tie atkeldintieji yra čia prievarta atitremti. „Bet mes negalime grįžti į tokį svetimą kraštą".

„Kaip susidarė Kuršių Marios ir kopos", tęsė toliau kalbėtojas, taip yra ir su valstybių bei tautų sienomis. „Tekantys vandenys vienur krantą griauna, kitur nuneša smėlį ir taip susidaro naujos linijos. Taip pamažu susiformuos ir naujos sienos rytuose. Nėra reikalo, kad reicho sienų linijos būtų sustingusios (starre Reichsgrenzen). Savaime suprantama, kad ir „Lietuvos užnugaris (litauisches Hinterland) gautų tai, kas jam gyvybiškai ir ūkiškai yra reikalinga".

Siaurame delegatų suvažiavimo posėdyje dieną prieš tai, tarp kita ko, buvo priimta rezoliucija, kurioje Landsmannschaften Ostpreussen vadovybė skatinama pasaulio viešumai išaiškinti, kiek ilgai ir kaip plačiai rytai yra buvę vokiški, kad klaipėdiečiai savo tėviškės neatsisako ir kad reikia įgyvendinti Atlanto Chartos garantuotą dėsnį apie tautų apsisprendimą, tačiau nepervertinant, kaip ligi šiol kad būdavo, tautinių valstybinių sienų.

RETA PROGA

Londono Vaidila po ilgesnės pertraukos pasirodys su

NAUJA PREMIERA.

Bus vaidinama F. Neveravičiaus 6 paveikslų pjesė

„PRIESAI"

Vaidinimas įvyks parapijos salėje, 345a, Viktoria Park Rd., London, E. 9, š. m. rugpiūčio 29. d. (šeštadienį) 6.30 val. vak. ir rugpiūčio 30 d. (sekmadienį) 6 val. vak.

PO VAIDINIMO ŠOKIAI

Biletus galima įsigyti iš anksto pas P. Mašalaitį, 17a Chambord st., Bethnal Green, E. 2, ir Liūdžių krautuvėje.

Galioja ir anksčiau parduoti biletai.

Nepraleiskite progos pamatyti šį puikų veikalą.

DBLS-gos Coventry skyrius š. m. rugsėjo mėn. 12 d. 17.30 val. PILOT hotel salėje (Radford autobuso Nr. 2) rengia visai Coventry apygardai

TAUTOS SVENTES MINEJIMA.

Prelegentas: A. J. Kaulėnas

Solistai p. p. Valterienė, Povilavičius, Nottinghamo vyrų oktetas ir kiti.

Po programos pasilinksminimas.

Groja lietuvių bandas.

Pradžia punktuali

(atkelta iš psl. 1)

būti paskirtas... Kokia procedūra ar forma bus paskirtas, netiek svarbu. Svarbu bendradarbiavimas ir jėgų suderinimas. Formą galime ir kitą surasti... Pasiūlykit kitą būdą — svarstysim.

Lozoraitis: Tą formą suradau... Ją priimkit. Atstovą paskiriu aš ir visi nesusipratimai atkris.

Žalkauskas: Kaip jį skiriat? Mums pristatot kandidatą ir gaunat mūsų aprobatą?

Lozoraitis: Jokis VLIKo placet, jokia aprobata, jokia egzekvatūra nereikalingi. Tartis galiu tik su VLIKo Pirmininku, bet jo pritarimas ar patvirtinimas nereikalingas. Principas pasilieka, kaip buvęs — tai pasilieka tik diplomatinei tarnybai...

Krupavičius: Tuo būdu Tamsta pripažįsti tik informavimą, ne kooperavimą?

Lozoraitis: Čia yra kooperavimas, nes pranešu. Kodėl jūs kišatės į atstovų skyrimo darbą... Nėra precedentų, kad tautos atstovybė be tarpiai kištųsi į atstovo skyrimą.

Krupavičius: Yra ir dar nemaža. Paskutiniųjų dienų pavyzdys. JAV tautos atstovybės kivirčai su Eisenhowerių dėl atstovo skyrimo Maskvai. Mūsų seimuose rasime ne vieną tokį atsitikimą. Priminsiu tik Maskvos atstovybę...

Žalkauskas: Ar galima Bonai parašyti, kad atstovas skiriamas su VLIKo sutikimu?

Lozoraitis: Ne...

Krupavičius: Čia ir yra ta tvora, kuri mus skiria.

Lozoraitis: Jei jūs manot, kad mūsų bendradarbiavimas yra tik atstovų skyrimas, tai ta tvora mus ir skirs.

Paskutinę pasitarimų dieną min. Lozoraitis dar kartą pareiškė: „Ne matau reikalo ir prie diplomatinio ryšininko skyrimo prileisti VLIKą".

Iš viso to aišku, kad min. Lozoraičiui prie atstovų skyrimo VLIKas nepriimtinas iš esmės.

8. *Ar nenumatote tokio kompromiso: — Diplomatiniai atstovai sutariami VLIKo ir diplomatų Šefo, o sutartus asmenis pristato Dipl. Šefas savo parašu?*

Toks kompromisas yra numatytas įteiktų min. Lozoraičiui nuostatų 2-me punkte. Tiesa, ten reikalaujami du parašai. K. Žalkauskas pasitarimuose, kaip matėt, pažadėjo procedūrinėj pusėj eit į kompromisą. Visa bėda, kad prie jos neprieiname, nes min. Lozoraitis iš esmės čia VLIKo bendradarbiavimo nenori. Aš manau, kad priėjus prie procedūros VLIKui nesunku būtų nuo savo nusistatymo nusileisti ir leisti pristatyti sutartą atstovą tik vieno min. Lozoraičio parašu.

9. *Ar bus kviečiama Veiksnių Konferencija ir kada?*

Veiksnių Konferencijos šaukimo autorius yra VLIKas. Ligi didžiosios emigracijos VLIKas šaukdavo panašias konferencijas Vokietijoje iš tremtinių atstovų. Prie to VLIKo suminymo, tik gerokai vėliau, pareiškė noro prisidėti ir min. Lozoraitis lygiomis teisėmis su VLIKo Pirmininku. VLIKas sutiko, bet tai nudelsė jos šaukimą. Komisija šaukti tą konferenciją buvo sudaryta anksčiau. Romoj ta komisija buvo aptarta smulkiau, pakeistas jos vardas ir būdas. Jos pirmininku išrinktas Vykdomosios Tarybos Pirmininkas K. Žalkauskas. Kada jie atliks savo darbus ir kada šauks konferenciją, sunku pasakyti: daugiau veiksnių, sunkiau sukasi organizacinis ratas. Jeigu visuomenė dar nieko nėgirdi apie tą konferenciją, tai ne VLIKo kaltė. Buvo numatyta komisijai rinktis liepos pabaigoj: jau rugpiūtis įkopė į antrą savo pusę, o komisijos narių suvažiavimo data nežinoma. VLIKo reformos klausimas į tos konferencijos kompetenciją įeit negalės.

10. *Ar gailmas bendradarbiavimas su diplomatais nesutarus atstovo skyrimo klausimo?*

Su diplomatais ligi šiol ir to klausimo neišsprendus buvo artimai bendradarbiaujama. Diplomatai neatisakė įteikti VLIKo memorandumų tais atvejais, kur jie diplomatų turi būti įteikiami. VLIKas iš savo pusės teikė pagalbą diplomatams, kur ji buvo reikalinga, ar kur prašoma. Tiesioginiame Lietuvos vadavimo darbe mes su diplomatais esame vieningi ir dirbame sutartinai. Galime bendradarbiauti ir su min. Lozoraičiu. Bet tos bendradarbiavimo sritys bus tokios rūšies, kuriose darbą galėtų atlikti pats VLIKas.

ELTA

LAIKRASTIS IR BENDRUOMENE

Mūsų laikraštis tremtyje turi tris svarbius uždavinius. Pirmas — lietuvišką bendruomenę informuoti. Antras — išryškinti svarbiausius gyvenamo momento mūsų siekimus ir mobilizuoti jėgas jiems įgyvendinti. Ir trečias — bendruomenę organizuoti.

Pertiekti žinias, skaitytojus informuoti yra kiekvieno laikraščio paskirtis. Tačiau mūsų laikraštyje dedamos žinios turi būti perleistos per lietuvišką koštuvą. Atrinktina ir pertiektina pirmoje eilėje tai, ko lietuvis skaitytojas neras svetimuose laikraščiuose. O tai būtų žinios iš Lietuvos Bendruomenės, VLIKo ir kitų lietuviškų organizacijų veikla ir pan. Pasaulinius įvykius reikėtų paliesti tik tiek, kiek jie išryškina mūsų siekimus bendros politinės raidos plotmėje. Tokiais atvejais reikalingi ir atatinkami komentarai.

Taip pat svarbu, kad laikraštyje rastume žinių ne tik iš mūsų organizacinių centrų veiklos, bet galimai daugiau ir iš apylinkių, skyrių bei seniūnijų gyvenimo. Tuomet laikraštis bus draugė ir ryšininkų tarp skyrių ir centrų. Toks ryšis mūsų sąlygomis yra vienas prieinamiausių. Juk asmeniškai vieni pas kitus lankytis dėl lėšų ir laiko stokos galime tik išimtinais atvejais. Tad skyrių valdybos turėtų paskirti iš savo narių tarpo žmones, kurie būtų įpareigoti pastoviai siųsti laikraščiui korespondencijas apie savo apylinkę ir bendruomenę. Sustiprinę tarpusavio ryšį, mes galėsime išvystyti ir sekmingesnę organizacinę veiklą.

Toliau, toks pasikeitimas žiniomis iš mūsų veiklos bus drauge išeities tašku ir antram laikraščio uždaviniui įgyvendinti, būtent, išryškinti mūsų svarbiausius dienos darbus ir telkti jėgas jiems įgyvendinti. Darbų yra įvairių ir atsiranda jų vis naujų — vasaros stovyklų suruošimas, vargo mokyklų išlaikymas, propaganda už mūsų laisvės bylą svetimtaučių tarpe. Su tokiais ir panašiais darbais nuolat susiduriame, o čia dar kyla reikalas pravesti spaudos vajų ar dar kas kita. Kad užsibrėžiami darbai būtų realūs, pirmiausia mums reikia žinoti savo jėgas. Kad apsispręstų, kokie darbai mums šiuo metu yra svarbiausi, reikia žinoti, kur kokiais rūpesčiais bendruomenėje gyvenama. Visa tai galima būtų patirti iš laikraščio, jei skyriai daugiau jame apie save rašys. Iš to savo ruožtu išplauks sumanymai ir pasiūlymai. Juos to paties laikraščio skiltyse išdiskutavę, mes lengvai sutarsime, kurie darbai mums yra svarbiausi, ir pasieksime, kad jų realizavimas būtų tikrai visų mūsų rūpesčiu.

Būtų be to labai naudinga, jei mūsų skyrių ir apylinkių nariai surinktų, sakysim, kartą savaitėje bendrai laikraštį skaityti ir žinias bei straipsnius nagrinėti. Tų diskusijų aprašymai vėl būtų laikraščiui vertinga ir įdomi medžiaga. Žodžiu, laikraštis bus tikrai mūsų, jei jis ne tik mūsų pinigais bus leidžiamas, bet mūsų pačių ir prirašomas.

Skatintinas ir galimai gausesnis laiškų redakcijai rašymas. Redakcija gi privalo atkreipti į kiekvieną gautą laišką dėmesį, nenumesti jo į krepšį net ir tuo atveju, kai laikraščiui jis nepanaudojamas, bet perduoti jį ar tai skyriaus valdybai, ar Sąjungos centrui, ar šiaip kuriai kitai organizacijai, kad laišką rašiusis kiekvienu atveju gautų jam rūpimu klausimu atsakymą.

Tokį bendradarbiavimą tarp skaitytojų ir redakcijos bei Bendruomenės centrų išvysčius, užsimotinus darbus ir priemones jiems įvykdyti plačiai aptarus, redakcijai beliktų laikraščio skiltyse tai, kas užsibrėžta atlikti, gerai išryškinti, sekti, kad tie darbai nepaskęstų antraeiliuose mūsų rūpesčiuose, juos nuolat bendruomenei priminti ir, aprašant darbų eigą, iškeliant jėgas ir išteklius juos pilnumoje įgyvendinti. Tai ir būtų antroji laikraščio užduotis.

Trečia jos užduotis — mūsų bendruomenę organizuoti. Nuolat dėdamas žinių iš mūsų organizacijų veiklos, kelidamas organizuoto darbo pasisekimus, reaguodamas į kiekvieno bendruomenės nario reikalus, jis paskatins kiekvieną lietuvį pagalvoti apie mūsų organizacijų reikšmę ir jas vertinti. Neabejotina, kad to pasekoje daug dar neorganizuotų lietuvių į lietuviškus sambūrius įsijungtų. Jie laikraštyje taip pat turėtų rasti patarimų ir nurodymų, kaip ten, kur mūsų apylinkių ar seniūnijų dar nėra, organizavimosi darbą atlikti. Ypatingai svarbus laikraščio vaidmuo galėtų būti apjungiant apie save pavieniai, atokiau nuo didesnių mūsų bendruomenių gyvenančius lietuvius. Tas reikalas mūsų organizacijoms sudaro nuolatinio rūpesčio, bet nematyčiau praktiškai kitos galimybės palaikyti su tais žmonėmis ryšį ir išlaikyti juos mūsų bendruomenės įtakoje kaip tik laikraščio pagalba. Tiems žmonėms laikraštis turi atstoti visą lietuvišką aplinką, visa tai, kas didesniuose lietuvių sambūriuose užpildoma vietos bendruomeniniu gyvenimu.

Taigi, dar kartą tenka pabrėžti — vien tik redakcijos kolektyvas laikraščio tokio, kad jis visas tas užduotis sėkmingai atliktų, nepadarys. Lai kraštis bus koks jis turėtų būti ir kokį mes jį norėtumėm turėti tik tada, jei mes visi savo įnašu prie to prisidėsime. O tada ir jo reikšmė mūsų siekiams bus tikrai didelė.

Pr. Zundė.

JAU SUDARYTA KERSTENO REZOLIUCIJOS KOMISIJA

VLIKo pirmininkas M. Krupavičius ir Vykd. Tarybos pirmininkas K. Žalkauskas Amerikos Lietuvių Tarybai pasiuntė tokį sveikinimą:

„Jūsų naujai laimėjimai Vašingtone Lietuvos laisvinimo srityje sukėlė mums giedraus džiaugsmo ir sustiprinimo viltis. Kersteno rezoliucijos priėmimas yra Jūsų darbas ir nuo pelnas Lietuvos laisvinimo žygiuose ji turės didelės reikšmės. Dėl to VLIKo ir VT vardu nuo širdžiausiai dėkojame ir linkime dar geresnės sekmės kovoje už Lietuvos laisvę ir tautos gyvybę".

Žiniomis iš Vašingtono, atstovų rūmų pirmininkas Joseph Martin jau paskyrė komitetą, kuris vykdys liepos 27 dieną Kongreso priimtą rezoliuciją ir tyrinės Lietuvos, Latvijos ir Estijos priverstinį įjungimą į Sovietų Sąjungą.

Komiteto pirmininku paskirtas patsai rezoliucijos autorius Charles J. Kersten, o nariais Fred E. Busbey iš Chicagos; Alvin M. Bentley iš Michigan; Edward J. Bonnin iš Hazleton, Pa. Ray Madden iš Indiana (buvęs Katyno skerdynių tyrinėjimo komiteto pirmininkas); Thomas J. Dodd iš Connecticut (buvęs Nuernbergo tarptautinės karo nusikaltimų bylos prokuroras) ir Tadeus Machowicz iš Detroito (buvęs Katyno tyrinėjimo komisijos narys). Pirmieji keturi yra respublikonai, o kiti trys demokratai. Manoma, kad tyrinėjimas prasidės rudenį. Komiteto pirmininkas Kersten dar šį mėnesį vyksta į Europą patirti, kiek ten bus galima rasti tyrinėjimui medžiagos ir gyvų liudininkų.

Galutinis priimtos rezoliucijos tekstas yra šiek tiek skirtingas nuo to teksto, kuris buvo ats. Kersteno pasiūlytas (ž. Eltos biul. Nr. 21). Dėmesio vertas ypač komisijos uždavinio praplėtimas, pavedant tyrinėti ne tik priverstinį Pabaltijo valstybių įjungimą, bet ir Sovietų elgesį su gyventojais po to įjungimo. Tuo būdu komisijos kompetencijon įėjo ir gyventojų suiminėjimai, kankinimai, žudymai, trėmimai, jų turto atėmimas ir nacionalizacija, ūkininkų varymas į kolchozus ir kitokie žmonių prievartavimai.

Tariame esant svarbu čia pakartoti galutinį rezoliucijos tekstą:

„Kadangi JAV vyriausybė palaiko diplomatinius santykius su Pabaltijo tautų — Lietuvos, Latvijos ir Estijos — vyriausybėmis ir konsekventiškai atsisakė pripažinti jų okupavimą bei prievartą „įjungimą" į Sovietų Socialistinių Respublikų Sąjungą, tai dabar tebūnie

NUTARTA, kad šiuo yra įsteigta rinkta komisija iš septynių pirmininko paskirtų Atstovų Rūmų narių, kurių vienas jo yra skiriamas komisijos pirmininku. Eventualus komisijos narių tarpe vakuojančių vietų atsiradimas turės būti papildomas ta pačia tvarka, kuria buvo įvykdytas pradinis paskyrimas.

Komisija yra įgaliota ir įpareigota pilnai ir nuodugniai ištirti ir išstudijuoti Lietuvos, Latvijos ir Estijos minėtą okupavimą ir prievartą „įjungimą", o taip pat elgesį su minėtomis tautomis okupavimo bei prievartos „įjungimo" metu ir vėliau.

Komisija privalo galimai greičiau dabartinio Kongreso kadencijos metu padaryti Rūmams (arba Rūmų reikalų vedėjui (Clerk of the House) — ne sesijos metu) pranešimą apie savo tyrinėjimų ir studijų darbų rezultatus, kartu su tai patarimais, kurie jai atrodys reikalingi.

Šios rezoliucijos įgyvendinimo tikslu, komisija, ar kiekviena jos įgaliota apklausinėjimams daryti pakomisė, yra įgaliota posėdžiauti ir veikti dabartinio Kongreso kadencijos laikotarpiu. Kongrese sesijos, atosto gų ar sesijos pertraukos metu, tokiu laiku ir tokiose JAV vietose, kokios jai atrodys reikalinga, darant apklausinėjimus, reikalaujant priverstinių ar kitokių patarnavimų ar liudijimų, o taip pat knygų, pranešimų, laiškų, memorandumų, laikraščių bei dokumentų pateikimo. Priverstiniai kvietimai turi būti išduodami komisijos pirmininko ar jo paskirto komisijos nario parašu ir įteikiami atitinkamam asmeniui pirmininko ar nario pavedimu".

ATEIS ISLAISVINIMO DIENA!

Jau buvome pranešę apie lietuvių socialdemokrato atstovo inž. Vilčinsko dalyvavimą Socialistinio Internacionalo Kongrese Stockholme ir to kongreso priimtą rezoliuciją, kurioje — pirmą kartą Soc. Internacionalo istorijoje po karo — reikalaujama, kad Sovietai atsitrauktų iš Lietuvos ir kitų Pabaltijo kraštų. Dabar, gavę tekstą inž. Vilčinsko per Amerikos Balsą iš Stockholmo paskytos kalbos į pavergtą kraštą, tą kalbą čia dedame kaip būdingą dokumentą, rodantį, kad laisvojo pasaulio lietuviai, nepaisant partinių susiskirstymų, kalba į pavergtą kraštą vieninga kalba ir vieningai siekiasi tėvynės laisvinimo uždavinio. LSDP delegato inž. Vilčinsko kalba buvo tokio turinio:

Mieli Tautiečiai! Man yra be galo malonu, kad atvykęs į Stockholmą, į Švedijos sostinę, dalyvauti Vid. ir Rytų Europos Socialistų Unijos Konferencijoje ir Socialistų Internacionalo Kongrese, galiu pasveikinti jus, mieli broliai ir sesės tėvynėje, Lietuvos Socialdemokratų Partijos vardu.

Į Socialistų Internacionalo Kongresą atvyko atstovai iš viso laisvojo pasaulio. Kongreso dienotvarkėje yra daug svarbių politinių ir ekonominių klausimų. Ne paskutinėje vietoje yra ir Europos klausimai. Lietuvių ir kitų Pabaltijo kraštų atstovai įvairiomis progomis nušviečia padėtį jų pavergtose tėvynėse ir prisideda prie diskusijų, kuriose svarstoma, kokiu būdu padaryti galą terorui ir engaulei, kurių pagalba okupantas laiko pagrobęs mūsų kraštus.

Visiems mums rūpi Lietuvos ir kitų pavergtų kraštų išlaisvinimas, nes gerai suprantame, kad darbininkai visuose rytų Europos kraštuose neša panašią naštą, kaip sustreikavę Rytų Berlyno ar Čekoslovakijos darbininkai. Sovietų kolonistai išnaudoja ir iletuvius ir kitus, kiek tik gali. Visur yra nepakeliamos darbo normos, atlyginimai maži, ir už tuos uždirbtus pinigus nedaug tegali ką nusipirkti.

Man teko ilgesnį laiką stebėti darbininkų gyvenimą Anglijoje, kur socialistai buvo valdžioje per kelis pokarinius metus, o dabar galėjau truputį susipažinti ir su Švedijos darbininko padėtimi, kur socialistai valdo kraštą jau ilgesnį laiką. Abiejuose šiuose kraštuose darbininkai turi teisę pareikalauti atlyginimo padidinimo, turi teisę streikuoti, ir šios turėtos per eilę metų teisės privedė prie to, kad darbininkas čia yra lygiateisis bendruomenės narys, nėra jokių privėrstinių darbo normų, žmogus dirba kiek gali, o atlyginimą gauna tokį, kad jis pats ir jo šeima gali patogiai sočiai gyventi. Darbininkas gali džiaugtis gyvenimu tiek pat, kiek ir kiekvienas kitas žmogus.

Jūs gal būt norėtumėt man pasakyti, kad jūs jau daug girdėjote per užsienio radiją apie geras gyvenimo sąlygas laisvuose kraštuose. Bet kas iš to? Ar yra kas daroma, kad padėtis pasikeistų Lietuvoje?

Visų pirma turiu pasakyti, kad tuo rūpinasi visos lietuviškos organizacijos emigracijoje. Jų priešakyje stovi Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas. Toliau yra visa eilė tarptautinių organizacijų, dirbančių išlaisvinimo darbą. Bet sumobilizuoti visą laisvojo pasaulio opiniją nėra tai vienos dienos darbas. Todėl iš jūsų reikalinga kantrybės. Lietuviai tėvynėje, nepriklausomai nuo to ar užima augštas vietas, ar yra paprasti kolchozo darbininkai, turi būti vienas kitam tikri broliai. Neturi būti išdavinėjimų svetimiems agentams. Reikia taip pat saugotis provokacijų, kurios gali kainuoti daug jūsų gyvybių. Ypatingai saugokite jaunimą. Išlaisvinimo valanda tikrai ateis, bet reikia saugotis perankstyvių išsišokimų.

Lietuvos išlaisvinimo klausimas yra tampriai surištas su pasaulio tai ka, taika, kurios visos tautos siekia. Laisvojo Pasaulio darbininkai kasdien vis labiau įsitikina, kad tos tai kos nebus tol, kol Rytų ir Vid. Europos tautos, turinčios ilgalaikes valstybines tradicijas, yra vergijoje. Todėl laisvosios tautos jungiasi į stiprią sąjungą, kuri pagaliau privers prispaudėjus pasitraukti iš tų sričių, kur jie įsibrovė be jokios pateisinamos priežasties.

Tada lietuvis vėl bus savo krašto šeimininkas, o Lietuvos darbininkija galės kurti laimingesnį gyvenimą krašte, kur viešpataus tikra laisvė ir socialinis teisingumas.

Lietuvos Socialdemokratų Partija kovoja dėl Lietuvos nepriklausomybės atstatymo ir demokratinės santvarkos įvedimo ne nuo šiandien. Ši organizacija jau yra gerai pažįstama senesniems Lietuvos darbininkams. Ji niekad darbininkų neapvylė, ir Jūs galite būti visiškai tikri, kad neapvils ateityje. Lietuva bus laisva ir nepriklausoma!"

1.600 PUSLAPIU

W. S. Reimonto 4 tomai KAIMIEČIAI turi 1.600 puslapių. Jau visus keturis tomus galima įsigyti. Puikus kaimo buities romanas. F. Néveravičiaus vertimas. Be to iš didžiųjų lietuviškų leidyklų gauta naujų vertingų knyg.

Periodika: TĖVYNĖS SARGAS, naujas numeris polit. žurnalo LIETUVA, LIETUVIŲ DIENOS ir kt.

Pigiau grybo, tik už 1š. 6p., galite gauti juokdarybos susivienijimo mėnesinį organą PELĖDĄ.

Parašykite: Dainorai Daunoraitei, 49, Tharnton Av. London W. 4.

Australijoje gyvenąs tautietis Vladas Šmuikevičius prašo spaudoje paskelbti jo adresą, norėdamas susirašinėti su savo artimaisiais bei pažįstamais ir eventualiai jiems padėti. Jo adresas: Vladas Šmuikevičius, 81 Roseneath Str. NortGeelong Via, Australia.

LONDONAS — NEW YORKAS 10 MINUČIŲ

Britų ir JAV mokslininkai baigia konstruktuoti valdomą raketą, kurios pagalba pašto persiuntimas tarp šitų kraštų truks 10 minučių laiko.

Honkongas. Kinijai grėsia bado pavojus. Šiais metais derlius yra bio giausias nuo 1949 m. Komunistų spauda prisipažįsta, kad milijonams žmonių grėsia badas. Pekino radijas užsimena, kad bado pavojus sulaikysiąs krašto kolektyvizaciją.

NAUJAS BRITU GINKLAS

Išvykdamas Australijon britų tiekimo ministeris Sandys pranešė, kad britai pasigamino naują priešlėktuvinę raketą. Raketa, padedama keturių pagelbinių motorų, kelių sekundžių laikotarpyje pasiekia 2 tūkstančių mylių greitį per valandą. Po to pagelbiniai motorai išsijungia ir raketa, vairuojama joje įtaisyto automatinio piloto, pati skrenda į tai kinį. Jos taikinimo įrenginiai yra tiek jautrūs ir pati raketa yra taip pavaldi, kad nuo jos priešo lėktuvai negali išsisukti.

Tačiau Sandys pastebėjo, kad nauji raketa nesumažins naikintuvų reikšmės. Ji tik padidins jų veiklos efektingumą. Viena svarbiausių priežasčių, ribojanti naikintuvų veiklą buvo ta, kad sunkieji bombonešiai turėjo ginklus, siekiančius toliau, negu lengvi naikintuvai. Tokiu būdu naikintuvas buvo numušamas anksčiau, negu jis sugebėdavęs pakenkti bombonešiui. Dabar naikintuvai galės iššauti raketas, būdami už bombonešių ginklų apšaudomos erdvės. Suprantama, kad tomis pat raketomis ateityje apsiginkiuos ir bombonešiai.

Britų spauda, komentuodama naujo ginklo reikšmę, pastebi, kad jau praėjusiame kare ne tiek pavojingi buvo bombonešiai, valdomi lakūnų, kiek vokiškosios raketos V - 2, kurioms numušti naujausios britų raketos dar nėra pakankamai pajėgios.

Vašingtonas. JAV užsienių reikalų ministerija praneša, kad rusų pasiųstos nuolaidos rytin. Vokietijai turi tikslą stiprinti Grotwohl'io vyriausybę. Tuo pačiu norima susilpninti Vakarų valstybių įtaką Vokietijoje ir pakenkti kanclerio Adenauerio per netrukus įvykstančius vakarų Vokietijoje rinkimus.

Buenos Aires. Andų kalnuose, Argentinoje, siautė stipri audra. Čilės pasienyje žuvo 53 žmonės ir 21 dingęs be žinios.

Montrealis. Šio mėnesio pabaigoje Montrealyje įvyksta tarptautinis fiziologų kongresas, kuriame dalyvauja 1.900 fizikų iš 48 kraštų. Dalyvauja taip pat ir sovietų fizikai.

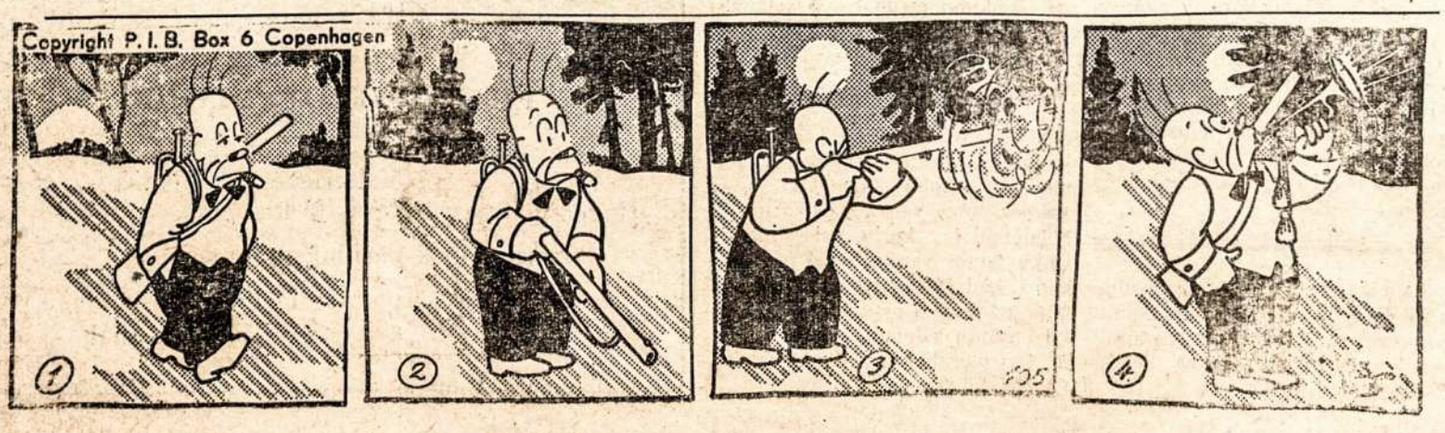

Britanijos LIETUVIS
EUROPOS LIETUVIŲ SAVAITRAŠTIS

THE LITHUANIAN WEEKLY
Leidžia — DBLS Centro Valdyba su Europos Lietuvių Bendruomenėmis, kurias atstovauja: Pr. Zundė — Vokietija, J. Masiulis — Prancūzija, J. Dėdinas — Belgija, A. Paulaitis — Šveicarija, J. Lingis — Švedija, S. Lozoraitis (jun) — Italija, A. Galkus — Olandija, Č. Šliašinskas — Danija ir A.Gliornertas — Austrija.

Red. **Br. Daunoras.** Redakcijos ir Administracijos adresas: 43, Holland Park, London, W.11 Telf. PARk 9699.
Redakcija raštus taiso ir trumpina savo nuožiūra.
Prenumeratos kaina: metams — 35 šl. 6 mėn. — 20 šl. 3 mėn. — 12 šl.
Užsienyje metams — 6 doleriai.
Skelbimai: spaudos eilutė arba jos vieta — 1 šl.
Adreso pakeitimas — 1 šl. Paskiras numeris — 1 šl.
Spausdina NIDOS spaustuvė, 3, Southern Row, W.10.
Printed by NIDA Press, 3 Southern Row, London, W.10.